

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**Vydávání volnočasové literatury v socialistickém
Československu a po roce 1989 na příkladu knih o rybářství**

Publishing of leisure literature in socialist Czechoslovakia and after
1989 on the example of books on fishing

Bakalářská diplomová práce

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích
prostředcích

Autor práce: Olga Knápková

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Pořízková, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské diplomové práce paní Mgr. Lence Pořízkové, Ph.D., za cenné rady, inspirativní podněty a za čas, který mi během psaní této práce věnovala.

Obsah

Úvod.....	5
1. Trávení volného času v socialistickém Československu	7
2. Spotřební a zájmová literatura po roce 1945	12
3. Knihy zabývající se rybářstvím po roce 1945	21
3.1 Záměr	34
3.2 Rozsah publikací	35
3.3 Témata	36
3.4 Jazyk	37
3.5 Grafická stránka	38
4. Knihy zabývající se rybářstvím po roce 1990	39
5. Komparace vydávání zájmové literatury s tematikou rybářství v socialistickém Československu a po roce 1989	42
5.1 Kvantitativní a kvalitativní komparace	42
5.2 Komparace grafického stylu	45
Závěr	46
Anotace.....	48
Resumé	49
Seznam primární literatury	50
Seznam sekundární literatury	56
Internetové zdroje	57

Úvod

Způsob trávení volného času je vždy odrazem stupně vývoje společnosti, ale i jejího fungování a systému organizace. Je to patrné i na vývoji Československa, kde se po roce 1948 dostal k moci komunistický režim, který trval až do roku 1989. Režimy – ať už demokratické nebo nedemokratické – ovlivňují všechny složky společenského života, ale i ostatní aspekty existence společnosti a bezesporu mají dopad i na knižní trh. Právě skutečnost, jak knižní trh funguje a jakou literaturu vydává, je určitým odrazem života společnosti vůbec.

Hlavním cílem úvodních kapitol práce je ukázat, jak byl tráven volný čas v komunistickém Československu a jak se tento způsob, resp. tyto způsoby trávení volného času odrážely na knižním trhu. Bude vysvětleno, jakým způsobem byla ovlivněna knižní produkce, jaké knihy související se změnami v trávení volného času byly vydávány. Tento úvod je nutný k pochopení problematiky vydávání rybářské literatury v širších souvislostech.

Následně bude pozornost zaměřena na rybářství jako jeden ze způsobů trávení volného času. Na základě informací v databázi Národní knihovny budou shromážděny informace o tom, jaké knihy s touto tematikou během komunistického režimu vycházely, jaká nakladatelství tyto knihy vydávala apod.

Zároveň bude komparována situace v Československu v letech 1945–1989 se situací v 90. letech 20. století. Bude popsána struktura knižního trhu v tomto produktovém segmentu a proměna státní strategie vydávání daného typu knih. Bude objasněno, která nakladatelství se soustředila, na jaký typ ne-beletrie a v jakých edicích. Daná zjištění pak budou konfrontována s počátkem 90. let 20. století, kdy došlo během několika měsíců k prudkému nárůstu vydavatelské činnosti u nás.

Hlavními zdroji v první části práce – tedy pro vysvětlení celkové situace a trávení volného času – jsou kniha Jaroslava Pažouta a kolektivu s názvem *Každodenní život v Československu 1945/48-1989* z roku 2015, ale i dobová literatura, jako je např. kniha Miroslava Janka s názvem *Hobby na každý den* z roku 1971.

Pro vysvětlení problematiky knižního trhu je zásadní titul Z. Šimečka a J. Trávníčka s názvem *Knihy kupovati*, který vysvětluje, jakým způsobem fungoval knižní trh od středověku téměř do současnosti. Je významným informačním zdrojem ohledně státní politiky týkající se knižního trhu v době komunistického Československa a také informací týkajících se konkrétních nakladatelství.

Hlavní část práce ovšem spočívá ve vlastním výzkumu – tedy popisu a analýze knižních titulů s rybářskou tematikou vycházejících v letech 1945–1989 a následně v letech 1990–1999. V tomto případě jsou využity databáze Národní knihovny, ze kterých jsou relevantní informace čerpány.

1. Trávení volného času v socialistickém Československu

Po druhé světové válce, která oficiálně skončila 8. května 1945, došlo k obnově Československé republiky. Následný vzestup komunistické strany umožnil únorový převrat v roce 1948, kterým začala v Československu éra komunistického režimu, jež skončila až sametovou revolucí v roce 1989. Změna režimu, která své základní rysy našla v ústavní listině, se promítla nejen do politického života, kde určující roli hrála komunistická strana. Postupně tak docházelo k omezování demokratických struktur společnosti a byly omezovány ty aspekty života, které státní aparát, resp. komunistická strana, nemohly kontrolovat. Omezena byla působnost do té doby relativně vlivných církví, byly rušeny spolky, které byly spojovány s demokratickou první republikou, a státní zřízení a život obyvatel vůbec byly ovlivňovány ideologií marxismu-leninismu.

Československo se v letech 1948–1989 zařadilo do skupiny států tzv. východního bloku, tedy těch, které byly v sovětské sféře vlivu. Hlavní slovo zde měla komunistická strana, a přestože oficiálně byl v tomto období volen československý prezident, jeho úloha byla spíše reprezentativní, neboť hlavní slovo náleželo generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ.

Přestože v Československu, jak bylo uvedeno, byl od roku 1948 nedemokratický režim a základní práva a svobody tak, jak je známe dnes, byly velmi omezeny nebo dokonce potlačeny, je nutné konstatovat, že určité společenské trendy tak, jak je znal „západní“ demokratický svět, se projeví i v Československu. Předně je třeba říci, že po válečných letech nastalo období poválečné obnovy, která v sobě zahrnovala nové vzepětí společnosti, ať už v rovině ekonomické, sociální, nebo kulturní.

Pokud chceme charakterizovat komunistické Československo z hlediska trávení volného času, je třeba pohled na něj rozdělit do několika údobí, a to z toho důvodu, že vlivem vnějších i vnitřních vlivů se život a politická situace v Československu určitým způsobem měnily. Poválečnou dobu a období 50. let je možné charakterizovat jako období upevňování moci politické strany, prověřování jednotlivců ve společnosti a odstraňování nepohodlných či nesouhlasících jedinců, což vyvrcholilo procesy v 50. letech 20. století. Následující období, tedy období

60. let 20. století, je pak obdobím určitého společenského i politického uvolnění, které vyvrcholilo tzv. pražským jarem v roce 1968. Toto uvolnění ovšem končí vpádem vojsk varšavské smlouvy do ČSR v srpnu 1968 a následuje období opětovného upevnování komunistické moci, návrat cenzury atd.

Normalizace, která následovala po srpnu 1968, jak již název vystihuje, měla za cíl uvést poměry v ČSR „do normálního stavu“. Všichni reformní politici byli z KSČ odstraněni a jediný požadavek pražského jara, který se nakonec uskutečnil, byla federalizace ČSSR, tedy rozdělení Československa na dvě republiky.¹ Samotná normalizace skončila až v listopadu 1989 tzv. sametovou revolucí, která znamenala konec komunistického režimu v Československu a počátek jeho demokratického uspořádání.

Pokud je tedy řeč o trávení volného času v komunistickém Československu, je třeba se zaměřit na jednotlivé výše uvedené části zvlášť. V případě prvního období, tedy let 1948–1960, je hlavním aspektem každodenního života kolektivnost,² a to ať už v oblasti trávení volného času (např. odborové rekreace), ve výchově dětí, nebo ve stravování. *„Kolektivismus v každodenním životě je asi nejvýraznějším symbolem, specifickým pro počátek padesátých let, a proto ho mimořádně silně reflektují historici, publicisté nebo pamětníci.“*³ Kromě kolektivismu v trávení volného času hrála velkou roli i manuální práce, která byla oslavována, a to jak práce ve smyslu zaměstnání, tak práce mimo pracovní dobu.

Hlavním ideálem trávení volného času v 50. letech 20. století byl tzv. aktivní odpočinek, ke kterému se vyjádřil např. Antonín Červinka *„nové nároky na zdatnost nositele pracovní síly není ovšem možné uspokojovat starým způsobem. Tzv. pasivní odpočinek (spánek, polehávání či jiné odpočívání ‚v nečinnosti‘), který byl dlouho považován za nejvydatnější formu kompenzace nepříznivých vlivů pracovní činnosti, rozhodně nestačí. Je málo účinnou protiváhou těchto vlivů, pokud není*

¹ RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914–1992*. Praha: Vyšehrad, 2015. 688 s. ISBN 978-80-7429-133-3, s. 461 an.

² PAŽOUT, Jaroslav, ed. *Každodenní život v Československu 1945/48-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-35-5, s. 19.

³ Tamtéž, s. 20.

*v dostatečné míře doplněn i tzv. aktivním odpočinkem, aktivní – po výtce zájmovou – činností v mimopracovní době, zejména ve volném čase.*⁴

K takovému aktivnímu odpočinku patřil např. sport a turistika. Jako další zájmové aktivity byly v 50. letech 20. století populární manuální zájmová práce a činnosti, které zahrnují vše od řemeslnických prací po chov drobných zvířat. Další skupinou činností, kterými byl (či lépe řečeno měl být) tráven volný čas, byly činnosti sebevzdělávací a umělecké, mezi něž patřily např. návštěva divadel a kin, četba nebo hra na hudební nástroje.

V 50. letech 20. století byla patrná snaha státu o kontrolu života jeho obyvatel. Tato kontrola se projevila i na poli některých činností praktikovaných ve volném čase, jako např. v literatuře a knižní produkci vůbec, jimž vévodila přísná cenzura obsahu i formy.

V 60. letech byl životní styl československých obyvatel ovlivněn nejen hospodářskou situací, ale také demografickým vývojem, na který měla vliv skutečnost, že začaly dospívat generace, které se narodily po skončení druhé světové války. Právě na tuto vrstvu obyvatelstva, která byla početnější než ročníky narozené během druhé světové války, působil československý stát prostřednictvím Československého svazu mládeže (ČSM). „ČSM tehdy vsadil na určitou decentralizaci své činnosti a na inkorporování některých atraktivních alternativních aktivit (např. tramping, big beat).“⁵

Obdobně jako v 50. letech, stejně i v 60. letech 20. století zůstalo formou trávení volného času cestování, jehož nedílnou součástí tvořily rekreace ROH. Kromě nich byly organizovány i zájezdy za památkami nebo k vodě, které pořádaly cestovní kanceláře Čedok nebo Turista.⁶ Trávení dovolené kromě zájezdů se postupně přesunulo na chaty a chalupy, které se od 50. let 20. století těšily velké oblibě. Tato aktivita byla navíc podpořena i postupnou motorizací obyvatelstva a, jak uvádí odborná literatura, navazovala do určité míry na tradici tzv. letních bytů, která byla patrná před rokem 1945 jako způsob trávení volného času středních a částečně také

⁴ ČERVINKA, Antonín, *Práce a volný čas*, Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966, s. 111.

⁵ PAŽOUT a kol., 2015, s. 28.

⁶ FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. *Volný čas v českých zemích 1957-1967*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 573 s. Šťastné zítřky; sv. 8. ISBN 978-80-200-2229-5, s. 342.

vyšších vrstev společnosti.⁷ V publikaci z roku 1968 je dokonce uvedeno, že podle šetření Výzkumného ústavu obchodu v Praze vyjíždí na konci týdne za rekreaci 20 % obyvatel měst a navíc „v podnikách s pětidenním pracovním týdnem se už počet pracujících, kteří odjíždějí ve dnech pracovního volna z města zvýšil na 50 %. Ti také přenocují častěji mimo bydliště, zvláště ve vlastních chatách a stanech, kdežto ubytovacích zařízení volného cestovního ruchu se ke krátkodobé rekreaci využívá nepatrně.“⁸ S využíváním vlastní chaty nebo chalupy k rekreaci souvisela také další volnočasová aktivita velmi často provozovaná právě v těchto místech, a to kutilství a zahrádkářství.

Kromě skutečnosti, že lidé v 50. a 60. letech 20. století cestovali na chaty a chalupy, využívali také pro trávení volného času možnosti autokempů, a to především z toho důvodu, že ubytování v hotelech nebo penzionech v atraktivních oblastech bylo velmi omezené. Rozvoj autokempů opět souvisel s rozvojem motorizace. Budování autokempů bylo koordinováno vedením Svazarmu⁹.

Kromě návštěvy autokempů jako způsobu cestování se rozšířil i tramping, nicméně tento trend je postupně na konci 50. a na počátku 60. let omezován a trempové jsou vystaveni „represi ze strany bezpečnostních orgánů“.¹⁰ Situace se změnila v letech 1963–1964, kdy se komunistická strana snažila dostat trampské hnutí pod kontrolu.

Určitou skupinou činností, kterými byl vyplňován volný čas, byly tzv. individuální zájmy. Tyto zájmy byly např. sledování televize, četba nebo sběratelství. Právě sledování televize bylo jednou z důležitých aktivit trávení volného času na konci 50. let a v 60. letech 20. století, protože postupně se televize dostala do téměř každé domácnosti. Televizní vysílání tak přinášelo mnoho pořadů různého zaměření, ať už to byly sportovní přenosy, estrády a hudebně-zábavné pořady, nebo kvízové soutěže (např. *Hádej, hádej, hadači*¹¹) atd.

⁷ ⁷ FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. Volný čas v českých zemích 1957-1967. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 573 s. Šťastné zítřky; sv. 8. ISBN 978-80-200-2229-5, s. 342.

⁸ KADLEC, Alex, KADLECOVÁ, Anna, *Rekreační chalupy*, Praha: SNTL 1968.

⁹ Svazarm byl Svaz pro spolupráci s armádou.

¹⁰ FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. Volný čas v českých zemích 1957-1967. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 573 s. Šťastné zítřky; sv. 8. ISBN 978-80-200-2229-5., s. 364.

¹¹ Tamtéž, s. 412.

Dalším významným způsobem trávení volného času bylo sběratelství. Předmětem sběratelova zájmu mohly být známky, modely, knihy, pohlednice a další předměty, nicméně, jak uvádí M. Franc a J. Knapík, velmi typickým sběratelským předmětem byly v Československu zápalkové nálepky.¹² Jak konstatoval v roce 1971 M. Janek, „za svůj rozvoj vděčí především faktu, že je cenově nesrovnatelně přístupnější sbírat zápalkové nálepky než známky, které se staly předmětem obchodní spekulace i zájmu falzifikátorů. Přitom však vlastní poslání nálepek – informace nebo propagace nějakého výrobku, anebo vydání příležitostné či propagandistické, i způsob výměny a sbírání má mnoho společného s filatelií.“¹³

Další již zmíněnou individuální zájmovou aktivitou v komunistickém Československu bylo kutilství. Již na konci 50. let se v časopise *Technický magazín T.* začala objevovat rubrika „Udělej si sám“ a obdobné pořady byly vysílány i v televizi. Na druhou stranu je nutné konstatovat, že kutilství se stalo masovým až v době normalizace, tedy v 70. letech 20. století. Velmi podobnou zájmovou činností bylo i modelářství, které mělo od počátku 60. let 20. století i svůj časopis s názvem „Letecké modelářství“.¹⁴ Zájem o modelářství od 50. let 20. století vzrůstal. Jak uvedl V. Šorel, pokud bylo modelářství „na přelomu padesátých let záležitostí jednotlivců, v průběhu šedesátých let již vznikaly první kluby, modeláři navazovali kontakty, a dokonce se ozývalo volání po soutěžích.“¹⁵

¹² FRANC, Martin a KNAPÍK, Jiří. Volný čas v českých zemích 1957-1967. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 573 s. Šťastné zítřky; sv. 8. ISBN 978-80-200-2229-5., s. 364.

¹³ JANEK, Miroslav, *Hobby na každý den*, Praha: Merkur 1971, s. 58.

¹⁴ FRANC, KNAPÍK, 2013, s. 458.

¹⁵ ŠOREL, Václav a kol., *Plastikové modelářství*, Praha: Mladá fronta 1992, s. 8.

2. Spotřební a zájmová literatura po roce 1945

Pokud jde o knižní trh, na začátek je nutné podotknout, že po roce 1945 se do značné míry zvýšila československá knižní produkce, na druhé straně ale vydávané knihy podléhaly již od roku 1945 schvalovacímu řízení a <<po roce 1948 pak tvrdým cenzurním opatřením zavedeným komunistickým režimem. Pokud jde o charakteristiku knižního trhu po skončení druhé světové války, je možné konstatovat, že „zápas o novou orientaci knižní kultury, která by naplňovala ideje kolektivismu, započal ihned po osvobození. Také z nakladatelské a knihkupecké obce se ozývaly hlasy volající po očištění kulturního života a sladění zájmů nakladatelů a distributorů s ideou kultury pro lid.“¹⁶

Hlavní úlohu po roce 1945 hrál, pokud šlo o regulaci knižního trhu, Svaz českých knihkupců a nakladatelů, který 14. května 1945 vydal prohlášení, ve kterém bylo uvedeno: „Žádáme, aby byla za účasti spisovatelů a vědců, lidových knihovníků, knihkupeckých a nakladatelských odborníků, v dohodě s příslušnými ministerstvy ustanoveny odborná instituce k plánování a kontrole knižní produkce. Jejím úkolem budiž zajišťovati kulturní potřeby všeho našeho lidu, podněcovati dobrou četbu a zjednávatí platnost všem odpovědným a kolaborantsky nekompromitovaným tvůrčím silám našeho národa, koordinovati vydavatelské programy, vylučovati zbytečná konkurenční vydání, potlačovati literární brak a zabraňovati vydavatelské anarchii a výrobě knižních zbytečností válečnými i poválečnými konjunkturalisty, především pak sloužiti při veškeré této činnosti duchovní svobodě, odpovědné lidské demokracii.“¹⁷ Jinými slovy Svaz českých knihkupců a nakladatelů požadoval plánovanou a kontrolovanou knižní produkci, a to včetně koordinovaných knižních vydavatelských programů.

Mezi takové kroky směřující k tomu, aby knižní produkce byla plně kontrolovaná státem, bylo přijetí zák. č. 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafických

¹⁶ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati--: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2404-6, s. 321.

¹⁷ MIKOTA, Václav, *Kulturní dvouletka a knižní trh*, Praha: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 1946, s. 20.

podniků, který měl za následek znárodnění tiskáren a grafických závodů, grafických podniků a dalších polygrafických podniků.¹⁸

Ke znárodnění československého knižního průmyslu došlo na jaře 1948 a nedlouho poté vznikly Československé závody polygrafické, které sídlily v Praze a Bratislavě. Řízené byly ministerstvem financí.¹⁹ Od března 1949 stanovovalo ministerstvo informací a osvěty na základě návrhu, který podávala Ústřední ediční rada, plán pro vydávání neperiodických publikací a zároveň řídilo jejich vydávání.²⁰ Významnou roli v československém knižním průmyslu dále hrála Národní ediční rada česká a Národní ediční rada slovenská. V čele Národní ediční rady české stála Marie Majerová.

Skutečnost, že stát kontroloval, jaké knihy a kterých autorů budou vydávány, způsobila, že se po roce 1949 změnila skladba vydávaných knih. Především se jednalo „o vydávání marxisticko-leninské teoretické literatury, jak k tomu zavazovala mocenská proměna v zemi.“²¹ Byly vydávány odborné knihy sovětské provenience, z krásné literatury byly vydávány knihy autorů sovětských a lidově demokratických zemí, z autorů západního bloku pak taková díla, která kritizovala kapitalismus.²² Např. v roce 1950 byli ze západních autorů vydáváni mj. Honoré de Balzac (nakladatelství Československý spisovatel vydalo román *Sestřenice Běta*), Henri Barbusse (*Bílý teror* v nakladatelství Mír), Charles Dickens (*Příběh Davida Copperfielda* v nakladatelství Vyšehrad) nebo Murrell Edmunds (*Bahnitá řeka* v nakladatelství Práce).²³

Po roce 1948 došlo také postupně ke vzniku nových nakladatelství, což bylo umožněno především stabilizací politických, hospodářských a společenských

¹⁸ Zákon č. 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafických podniků. Zákony pro lidi [online]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-123>.

¹⁹ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati--: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2404-6, s. 324.

²⁰ Kompetence ministerstva, Ústřední ediční rady, stejně jako další významné povinnosti a kompetence aktérů vydavatelského průmyslu byly stanoveny v zák. č. 94/1949 Sb., o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací. Zákony pro lidi [online]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-94>.

²¹ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati--: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2404-6, s. 326.

²² Tamtéž.

²³ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

poměrů.²⁴ V roce 1949 vznikla nakladatelství Albatros, Československý spisovatel, v roce 1950 nakladatelství Blok, Kruh, v roce 1951 Osvěta, 1953 pak nakladatelství Odeon (do té doby SNKLHU), v roce 1954 Olympia. Kromě uvedených v první polovině 50. let 20. století vznikla řada regionálních nakladatelství (Západočeské nakladatelství, Krajské nakladatelství Ústí nad Labem atd.).²⁵

Pokud jde o vydávání knih, je třeba v souvislosti s komunistickým režimem také zmínit cenzuru, která v Československu fungovala od roku 1945 do roku 1989. V roce 1953 došlo k založení Hlavní správy tiskového dohledu, která fungovala jako samostatný orgán přímé cenzury. Do jejích kompetencí patřilo především schvalování textů a kontrola již vydaných knih, který uvedená instituce dokonce mohla rozhodnout o stažení konkrétní knihy z prodeje.

V roce 1968 v rámci pražského jara došlo k uvolnění politických poměrů, které se týkalo také cenzury, jež byla zákonem č. 84/1968 Sb. dokonce zrušena úplně. Toto zrušení ovšem trvalo pouze do září, kdy byla obnovena cenzura následná a nedlouho poté, v dubnu 1969 se situace vrátila do stavu, ve kterém se nacházela před rokem 1968.²⁶

Vzhledem ke skutečnosti, že knižní trh byl zestátněn, státní nakladatelství nesla od roku 1953 odpovědnost za plnění úkolů v této oblasti. To především znamenalo, že se nakladatelství řídila nakladatelskými programy, které připravovala státní a resortní nakladatelství, ale také nakladatelství společenských organizací a politických stran Národní fronty. V čele stála Hlavní správa vydavatelství, tiskáren a knižního obchodu, jež byla součástí ministerstva kultury.²⁷

V této souvislosti je nutné zmínit i tzv. resortizaci, tedy odborově vymezenou působnost, kterou měla některá česká vydavatelství a nakladatelství. Například Státní nakladatelství technické literatury (technická literatura), Státní zemědělské

²⁴ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati--: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2404-6, s. 327.

²⁵ PŘIBÁŇ, Michal. *Česká literární nakladatelství 1949–1989*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2407-7.

²⁶ GRUŠA, Jiří. *Cenzura a literární život mimo masmédiá V.Z.D.O.R. výstava nezávislé literatury v samizdatu a exilu 1948–1989*: Praha, leden–červen 1992, Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992, s. 9.

²⁷ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati--: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2404-6, s. 328.

nakladatelství (literatura týkající se zemědělství a životního prostředí, a to včetně rybnářství), Státní zdravotnické nakladatelství apod. Nakladatelství Orbis bylo zpočátku nakladatelstvím ministerstva informací a zaměřovalo se na propagandistickou literaturu. Jak uvádí Šimeček a Trávníček: „*Tematicky byla zaměřena také činnost Státního tělovýchovného nakladatelství (později Sportovní a turistické nakladatelství a Olympia) a Nakladatelství dopravy a spojů.*“²⁸

Pokud jde o spotřební a zájmovou literaturu vycházející od roku 1948 do roku 1968, je možné ji rozdělit do několika okruhů, kterými jsou: sport a turistika, chovatelství a pěstitelství, řemesla a kutilství, vaření, fotografie, motorismus, rybnářství a houbaření. Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, komunistický režim propagoval především aktivní trávení volného času, což s sebou přinášelo rozvoj takových aktivit, které byly v souladu s touto myšlenkou.

Jednou z aktivních činností, jak trávit volný čas, byl **sport a turistika**. Sport v českých zemích měl svoji tradici především ve sportovních spolcích, jako byl např. Sokol apod. Nicméně i v komunistickém Československu zaujímal pevné místo, jak dokládá i kniha M. Choutky z roku 1978, který konstatoval, že: „*Sport je chápán jako nedílná součást společenského rozvoje, a proto má v socialistickém společenském systému své pevné místo. Je součástí socialistické tělesné kultury a plní své významné všeobecné i specifické funkce.*“²⁹ Právě sportu byla věnována velká část zájmové a spotřební literatury, která vycházela mezi roky 1948–1968.

Významným vydavatelem zájmové literatury zabývající se sportem byla zpočátku Československá obec sokolská, která např. v roce 1950 vydala kolem desítky knih zaměřujících se na různá sportovní odvětví. Československá obec sokolská se soustředila na vydávání pravidel k různým sportům, jako byla např. *Pravidla kopané: Mezinárodní pravidla kopané schválená FIFA, Pravidla odbíjené* nebo *Pravidla tenisu*.³⁰ Kromě toho ale vydávala i další publikace, které měly

²⁸ ŠIMEČEK, Zdeněk a JIŘÍ TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati--: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2404-6, s. 328.

²⁹ CHOUTKA, Miroslav, *Sport a společnost*, Praha: Olympia 1978, s. 89.

³⁰ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

podpořit zájem o sportovní činnosti – např. v roce 1950 vyšla kniha *Republikou na kole nebo Radostně na lyžích: Učme se dobře lyžářit*.³¹

Československá obec sokolská nebyla ovšem komunistickou stranou dlouho tolerována a nejprve byla v roce 1952 reorganizována a poté v roce 1957 zrušena a místo ní se ustavil Československý svaz tělesné výchovy.³²

Kromě Československé obce sokolské významnou roli při vydávání zájmové literatury koncentrující se na sportovní tematiku sehrálo nakladatelství Olympia. Na počátku roku 1953 bylo vydávání této zájmové literatury převedeno ze Sokolského nakladatelství do nakladatelství Orbis a následujícího roku do Státního tělovýchovného nakladatelství. Toto nakladatelství bylo zřízeno k 1. únoru 1954 „jako jedno z řady nově vznikajících specializovaných oborových nakladatelství v souvislosti s přijetím zákona č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu.“³³ Nakladatelství, které vzniklo v roce 1954, neslo původně název Státní tělovýchovné nakladatelství, od roku 1957 neslo název Sportovní a turistické nakladatelství a od roku 1967 Olympia. Knižní a časopisecká produkce tohoto nakladatelství byla zpočátku velmi objemná, a proto došlo k vytvoření tří redakcí – redakce tzv. velkých časopisů (*Československý sport*, *Stadion* a od roku 1968 *Gól*), redakce odborných tělovýchovných měsíčníků (tzv. malé časopisy) a redakce knižní (tzv. redakce publikací).³⁴

V 50. letech 20. století bylo ve Státním tělovýchovném nakladatelství vydáno několik desítek titulů zájmové literatury soustředících se na sportovní či turistické aktivity. V roce 1957 vyšly např. publikace *Turista čte mapu: praktická příruční topografie a orientace* (autor: Bohuslav Nigrin). Dále nakladatelství pokračovalo v linii, která byla započata již Československou obcí sokolskou, a to vydávání pravidel k jednotlivým sportům. V 50. letech 20. století vydalo Státní tělovýchovné

³¹ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

³² VITOUŠ, Pavel. *Malá encyklopedie sportu*. Praha: Mladá fronta, 1980. Malé encyklopedie (Mladá fronta), s. 265.

³³ PŘIBÁŇ, Milan a kol., *Česká literární nakladatelství 1949-1989*, Praha: Academia 2014, s. 332.

³⁴ Tamtéž.

nakladatelství např. *Pravidla ledního hokeje* (1956), *Pravidla kanoistiky* (1956), *Pravidla košíkové* (1954) a *Pravidla lehké atletiky* (1954).³⁵

Na pravidla sportů se zaměřilo i Sportovní a turistické nakladatelství, které fungovalo v letech 1957–1967. Mezi vydanými publikacemi byly knihy: *Pravidla české házené* (1958), *Pravidla badmintonu* (1959), *Pravidla vzpírání* (1962), *Pravidla ragby* (1965) nebo *Pravidla kuželkářského sportu* (1967).³⁶ Kromě zmíněných pravidel vydalo Sportovní a turistické nakladatelství další příručky týkající se především sportů a volnočasových aktivit, které byly v té době na vzestupu. Jednalo se např. o táboření, o němž v roce 1957 vydal L. Kučera knihu *Nebojte se táboření* nebo cyklistiku, které se věnovala kniha *Putování na kole* vydaná v roce 1963.

Oblíbeným sportem se stala též hra šachy, které bylo věnováno množství publikací. Přestože v letech 1954–1957 ve Státním tělovýchovném nakladatelství žádná publikace o této hře nevznikla, v následujícím období bylo vydáno hned několik knih: *Strategie moderního šachu*, kniha šachového velmistra L. Pachmana (1957-58), *Šachové končící hry: útok proti osamocenému králi: pěšcové koncovky* autora E. Richtra (1958), *Šachy s úsměvem* autora V. Houšky (1961).³⁷ Šachová literatura vycházela nejen ve Státním tělovýchovném nakladatelství či Sportovním a turistickém nakladatelství, ale i v nakladatelství Práce, které bylo založeno v květnu 1945.³⁸ V roce 1950 vyšla v uvedeném nakladatelství kniha A. Pokorného *Pět hodin šachu* nebo kniha K. Zmatlíka *Šachista začátečník: Základy moderního šachu*.³⁹ Do roku 1989 vyšlo v nakladatelství Práce víc než deset titulů týkajících se šachu.

Kromě publikací o sportu se Státní tělovýchovné nakladatelství i jeho nástupce Sportovní a turistické nakladatelství zaměřovala na vydávání publikací pojednávajících o zajímavých místech a oblastech Československa jako cílech

³⁵ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

³⁶ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

³⁷ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

³⁸ PŘIBÁŇ, s. 403.

³⁹ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

turistiky. V 50. letech 20. století tak vyšly např. publikace J. Hilmera *Prachatice: městská rezervace Státní památkové správy* (1954), A. Birnbaumové *Křivoklát* (1954) a *Křivoklátsko* (1956), F. Rozhoně *Slovenský ráj a Jihoslovenský kraj: popisy zájezdů* (1955), J. Hanesche *Orlík: státní hrad a okolí* (1956), M. Vahaľy *Blanensko a Vyškovsko: Moravský kras* (1957), V. Richtra *Těleč: městská památková rezervace a st. Zámek* (1958) nebo J. Rubína *Turistické zajímavosti ČSR: geologie* (1959).⁴⁰

Pokud jde o turistiku, právě na vydávání publikací v nakladatelství Olympia je patrné, že kolem roku 1968 dochází k určitému uvolnění a v této době se začínaly vydávat i knihy, které se soustředily na turistické cíle mimo Československo. Zatímco v letech 1960–1968 vycházely knihy především o památkách, ať už kulturních nebo přírodních, v Československu, v roce 1968 bylo vydáno relativně větší množství knih, které se soustředily na zahraniční oblasti. Vyšla např. kniha K. Večeři *Rakousko: Průvodce* nebo kniha J. Táborského *Plachetníci Atlantikem*.⁴¹

Turistické průvodce vydávalo nakladatelství Olympia po celou dobu existence komunistického Československa. Z větší části se jednalo o průvodce vnitrostátní, ale po roce 1970 začaly více vycházet i průvodce zahraniční. Nejprve se jednalo převážně o země východního bloku – *Bulharsko* autora V. Hochmana (1970, 1974, 1979, 1983), *Jugoslávie* autorky V. Heřmanové (1971, 1975, 1979, 1984), *Rumunsko* V. Hochmana (1971), *Maďarsko* J. Laufera (1972, 1976, 1983) a *Sovětský svaz* autorky V. Ludvíkové (1973) a L. Skokana (1977, 1980). Je možné konstatovat, že velká obliba turistických průvodců souvisela se skutečností, že lidé mohli cestovat pouze omezeně do zemí sovětského bloku. Pouze výjimečně vycházely průvodce do zemí nacházejících se mimo sovětskou sféru vlivu, nicméně nejvíce takových průvodců vyšlo ve druhé polovině 80. let 20. století: *Benelux* autora R. Tomáška, *Itálie, San Marino* autora A. Bartoňka (1987), *Německá spolková republika* R. Tomáška (1988), *Portugalsko* autorky J. Kvapilové-Pilzové

⁴⁰ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

⁴¹ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

(1989), *Sasko, Lužice* Z. Boháče (1989) a *Švýcarsko, Lichtenštejnsko* autora J. Sapoucha (1989).⁴²

Další oblastí, na kterou se soustředila zájmová literatura v letech 1948–1989, bylo **chovatelství a pěstitelství**. Po skončení druhé světové války a na počátku 50. let 20. století, kdy se Československo vzpamatovávalo z hospodářských a ekonomických důsledků války, bylo chovatelství a pěstitelství nejen aktivitou vyplňující volný čas, ale také významným zdrojem obživy ve špatně zásobené republice.

Na přelomu 40. a 50. let hrálo ve vydávání zájmové literatury koncentrující se na chovatelství a pěstitelství výraznou roli nakladatelství Brázda (*Jednotný svaz českých zemědělců Brázda*) a od roku 1953 pak *Státní zemědělské nakladatelství*.⁴³ V uvedeném nakladatelství pak vycházely různé edice, např. *Chatař* (praktické příručky), *Lesnictví a myslivost: Moje záliby* (příručky pro chovatele), *Malá zahraniční knihovna, Naše zahrádka, Zvířata celého světa* atd.⁴⁴

Pokud jde o chovatelství, bylo po druhé světové válce rozšířeno chovatelství domácích zvířat, především psů, ale následně i zvířat, která bylo možné hospodářsky využít (ovce, dobytek, drůbež atd.). V roce 1949 vyšly v nakladatelství Brázda dvě knihy – *Chov a výcvik foxteriéra* (autor: A. Záveský) a *Chov a výcvik všestranného ohaře* (O. Kroutil). O rok později byla ve stejném nakladatelství vydána kniha *Boxer, jeho chov a výcvik* autora A. Bürgra. Pokud jde o hospodářská zvířata, vyšla v roce 1951 kniha s názvem *Chov ovcí* (V. Kurze). Pro zajímavost je možné uvést knihu z roku 1950 *Chov, sběr a výkrm hlemýždě zahradního* autora J. Červeného. Uvedená publikace zdůvodňuje ochranu hlemýždě zahradního skutečností, „že veškeré dřívější pokusy o zvýšení produkce hlemýždů u nás selhaly pro nekontrolovatelný sběr hlemýždů ve volné přírodě, který vždy způsobil, že v krátké době byl hlemýžď v příslušné oblasti buď zcela vyhuben, anebo

⁴² Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

⁴³ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007. 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3. s. 314–315.

⁴⁴ Tamtéž.

*tak zdecimován, že trvalo léta, nežli se jeho stav ve volné přírodě zvýšil opět na stav normální.*⁴⁵

Kromě Státního zemědělského nakladatelství vycházela literatura týkající se chovatelství i v nakladatelství Mladá fronta, které vzniklo v roce 1945.⁴⁶ V tomto nakladatelství vyšla např. kniha kolektivu autorů s názvem *Tisíc dobrých rad mladým včelařům, holubářům, králíkářům, chovatelům a meteorologům* (1960).

Další zájmová literatura se soustředila především na kutilství a s tím související chatařství a chalupářství, což jsou převážně československé fenomény.⁴⁷ Pokud jde o kutilství, literatura zaměřená na tento způsob trávení volného času nebyla koncentrovaná do jediného nakladatelství nebo jedné edice, ale vycházela v různých nakladatelstvích. Bylo jím např. nakladatelství práce, kde v roce 1981 vyšla kniha O. Volicerové s názvem *Jak na práci doma a na chatě*. V nakladatelství SNTL (Státní nakladatelství technické literatury), které vzniklo v roce 1953,⁴⁸ vyšla kniha autora J. Simonidese s názvem *Praktická příručka pro domácí kutily* (1974). Další nakladatelství, které vydalo knihu o tomto tématu, bylo nakladatelství Merkur a šlo o knihu s názvem *Umělecké kutilství* autora D. Pavlí z roku 1972.⁴⁹

⁴⁵ ČERVENÝ, Jan, *Chov, sběr a výkrm hlemýždě zahradního*, Praha: Brázda 1950, s. 6.

⁴⁶ PŘIBÁŇ, S. 218.

⁴⁷ Blíže viz SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 210 stran. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-3613-9.

⁴⁸ HALADA, s. 311.

⁴⁹ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

3. Knihy zabývající se rybářstvím po roce 1945

Jednou z možností, jak trávit volný čas, byly individuální činnosti, mezi které bezesporu patřilo rybaření. V této kapitole bude pozornost zaměřena na rybářství a rybaření, resp. na vydávání zájmové a populárně naučné literatury soustředící se na tuto tematiku.

Pokud jde o rozšiřování aktivity rybolovu a rybářství, je třeba konstatovat, že již v roce 1951 vydalo Ministerstvo vnitřního obchodu, konkrétně Jednota rybářů propagační brožuru s názvem *Rybolov v Československu*. Jednalo se jen o útlou, desetistránkovou brožuru s barevnými ilustracemi, která měla za cíl podpořit rozvoj rybaření a rybolovu na území komunistického Československa.⁵⁰

Pokud jde o rybářství a rybaření, mělo určitý podíl na vydávání zájmové literatury soustředící se na tuto tematiku **Státní zemědělské nakladatelství**. Vzniklo v roce 1953 z tiskového podniku s názvem Jednotný svaz českých zemědělců Brázda, který na trhu působil od roku 1946.⁵¹ Státní zemědělské nakladatelství vydalo v letech 1953–1989 celkem 4392 titulů⁵², z toho se jich na rybolov a rybářství zaměřovalo 28 knih (viz graf č. 1)⁵³.

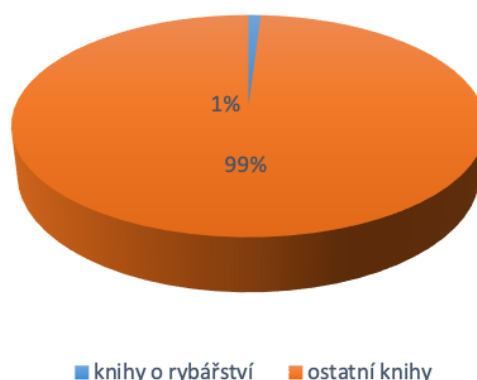
⁵⁰ Rybolov v Československu (1951). katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/CF7QRRK9BYFMPI9JFMA1NUK2F8Q1BMAIQK19QK72416BG21HUS-21978?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=rybolov+v+%C4%8Ceskoslovensku&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁵¹ HALADA, Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006, s. 314.

⁵² Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

⁵³ Filtrováno bylo postupně po jednotlivých letech, kde byly současně kontrolovány i duplikáty, a následně byly hodnoty sečteny.

Vydané knihy ve Státním zemědělském nakladatelství v letech 1953–1989

Graf 1 Vydané knihy v SZN v letech 1953–1989

Státní zemědělské nakladatelství se nejprve zaměřovalo na odbornou literaturu týkající se např. chovu skotu, včelařství, vinařství nebo na problematiku jednotných zemědělských družstev. V prvním roce, tedy v roce 1953, vydalo Státní zemědělské nakladatelství 243 titulů, ale žádný z nich se nevztahoval k problematice rybářství.

První knihou soustředěnou na tuto tematiku byla kniha Zdeňka Šimka s názvem *Rybářství na tekoucích vodách*, která byla velmi obsáhlá (celkem 442 stran) a seznamovala čtenáře s rybářstvím v českých vodách i s popisem ryb, se kterými je možné se v těchto vodách setkat. Kromě toho byla vyložena technika chytání jednotlivých druhů ryb.⁵⁴ Kniha vyšla nákladem 15 000 výtisků a byla pravděpodobně relativně populární, protože v roce 1959 ve stejném nakladatelství vyšel i dotisk této publikace v obdobném nákladu.

Kromě výše uvedené publikace v 50. letech 20. století ve Státním zemědělském nakladatelství žádná kniha o rybářství ani rybolovu nevyšla, další knihy s touto tematikou začaly vycházet v roce 1964 a vycházely až do druhé poloviny 70. let 20. století. Dá se říci, že v letech 1964–1978 zde vyšla jedna nebo dvě publikace každý rok s výjimkou let 1965, 1969 a 1977. Z celkového počtu 1241 titulů

⁵⁴ *Rybářství na tekoucích vodách* (1954). Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/GQSTU82XKKT1MCR7K84JU52RGSG3CLMH8EDB837P6TS6SIMQUB-37596?func=full-set-set&set_number=222187&set_entry=000002&format=999.

vydaných Státním zemědělským nakladatelstvím v tomto období, bylo 18 kusů bylo zaměřeno na rybolov a rybářství.⁵⁵

V roce 1964 vyšla kniha s názvem *Rybářská příručka* autorů Milana Pohunka a Františka Adámka. Kniha pojednává o právech a povinnostech rybářů a rovněž o druzích ryb, se kterými je možné se setkat v českých tocích. Dále je zde pojednáno o rybolovné technice, rybářských revírech v Čechách a na Moravě i o chovu ryb v rybnících. Ve druhé části pak bylo popsáno táboření u vody a bylo pojednáno o rostlinách a zvířatech vyskytujících se poblíž vod.⁵⁶ Současně byla ve stejném roce vydaná i kniha Jaroslava Fišera *Rybářství v Československu*, která pojednávala o historii československého rybářství, jeho současném stavu i o některých zajímavých otázkách s ním souvisejících, jako byla například otázka českého rybníkářství apod.⁵⁷

Podobný titul zájmové literatury vydalo Státní zemědělské nakladatelství o dva roky později, kdy vyšla v nákladu 25 000 výtisků kniha s názvem *Rybářské minimum* autorů Jaromíra Říhy a Valeriána Rouda. Ta byla také určená spíše rybářům začátečníkům a formou otázek a odpovědí podávala přehled o základních znalostech, kterými by začínající rybáři měli disponovat. Jednalo se o otázky organizační, poučení o anatomii, morfologii, fyziognomii ryb, rybářském náčiní, technice rybolovu atd.⁵⁸

Po krátké pauze v letech 1967–1970 se Státní zemědělské nakladatelství opět soustředilo na rybářskou literaturu a každý rok až do roku 1976 vydalo o této

⁵⁵ Čerpáno z katalogu Národní knihovny ČR [online]. Dostupné z WWW: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck.

⁵⁶ *Rybářská příručka*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/255946X8H3I826D4ANMXTNND98KC4R4N71IUHQXB2N314NLEK D-39329?func=full-set-set&set_number=211465&set_entry=000001&format=999.

⁵⁷ *Rybářství v Československu* (1964). Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/GQSTU82XKKT1MCR7K84JU52RGS3CLMH8EDB837P6TS6SIMQ UB-22085?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=FI%C5%A0ER%3A+Ryb%C3%A1%C5%99stv%C3%AD+v+%C4%8Ceskoslovensku+&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁵⁸ *Rybářské minimum*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/255946X8H3I826D4ANMXTNND98KC4R4N71IUHQXB2N314NLEK D-21474?func=full-set-set&set_number=211803&set_entry=000004&format=999.

tématice jednu publikaci, v letech 1972 a 1975 dokonce tituly dva. Jednalo se jednak o dotisk knihy *Rybářské minimum* z roku 1972 v nákladu 20 000 výtisků⁵⁹, dále pak knihy Jaromíra Říhy, jako byly např. *Rybářský průvodce: Kraj Východočeský a Severočeský* (1971), *Rybářský průvodce: kraj středočeský a území hl. m. Prahy, jihočeský a západočeský* (1973), *Rybářský průvodce: Kraj Jihomoravský a Severomoravský* (1974). Uvedené publikace vycházely v nákladu 6000 výtisků s výjimkou *Rybářského průvodce: kraj Východočeský a Severočeský*, který vyšel v nákladu pouhých 5000 kusů.

V roce 1975 vyšel opět dotisk *Rybářského minima* a opět byl náklad velmi vysoký, dle katalogu národní knihovny se jednalo o 74 500 výtisků. Ve stejný rok vydalo Státní zemědělské nakladatelství od autora J. Říhy ještě jeden titul, který nesl název *Lov ryb elektrinou*. O rok později vyšla další kniha stejného autora s názvem *1000 + 1 rada pro rybáře*. Opět byla tato publikace pojata jako souhrn základních znalostí, které by začínající rybář měl znát, tedy bylo zde pojednáno o rybách, rybářské technice, rybářském náčiní, nástrahách, vnaďení a návnadách atd.⁶⁰ Po určité pauze v letech 1977–1981, kdy Státní zemědělské nakladatelství nevydalo o rybářství žádnou knihu, vyšlo v průběhu 80. let 20. století několik vydání knihy od autora Jaromíra Říhy *1000 + 1 rada pro rybáře*, která vyšla v letech 1982 a 1989. O oblíbenosti této knihy svědčí skutečnost, že v roce 1989 vyšla ve Varšavě v polském překladu.

Mezi další významné tituly týkající se rybaření a rybářství, které vydalo Státní zemědělské nakladatelství bezesporu patřila kniha M. Pohunka a M. Diblíkové s názvem *Sportovní rybářství*, která vyšla v nákladu 12 000 výtisků.⁶¹

⁵⁹ *Rybářské minimum* (1972). Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/255946X8H3I826D4ANMXTNND98KC4R4N71IUHQXB2N314NLEK-D-41482?func=full-set-set&set_number=212028&set_entry=000021&format=999.

⁶⁰ *1000 + 1 rada pro rybáře* (1976). Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/255946X8H3I826D4ANMXTNND98KC4R4N71IUHQXB2N314NLEK-D-25224?func=full-set-set&set_number=212689&set_entry=000006&format=999.

⁶¹ *Sportovní rybářství* (1972). Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/GQSTU82XKKT1MCR7K84JU52RGS3CLMH8EDB837P6TS6SIMQ-UB-07671?func=full-set-set&set_number=129059&set_entry=000024&format=999.

Knihy s tematikou rybníkářství byly ovšem vydávány i jinými nakladatelstvími. Je zde nutné zmínit např. nakladatelství Práce.⁶²

Již v roce 1949 byla nakladatelstvím Práce vydána kniha Václava Dyka *Naše rybníkářství: naučný slovník*. Vyšla nákladem 3000 výtisků⁶³ a pravděpodobně se dočkala velké obliby, protože ve stejném nakladatelství vyšla i o rok později, a to v nákladu opět 3000 výtisků.⁶⁴ Kniha měla celkem 457 stran, na kterých bylo v abecedním pořadí vysvětleno množství rybníkářských a s rybníkářstvím souvisejících pojmů.

Deset let po druhém vydání naučného slovníku vydal Václav Dyk v Práci další knihu, tentokrát s názvem *ABC rybníkáře*. Vyšla v počtu 9000 výtisků⁶⁵ a zahrnovala témata jako historie a význam rybníkářství, vodní stavby v tekoucích vodách, říční rybníkářství, rybníkářský sport v naší republice, výlovy rybníků atd. Příručka tak podávala jak stručný přehled o vývoji a tehdejšímu stavu rybníkářství, tak o významu jednotlivých odvětví, a to od hospodářského po sportovní využití.

V roce 1983 vyšla v nakladatelství Práce kniha Jiřího Čihaře *O rybníkářích a rybníkáření*, která poskytovala výklad o nejběžnějších rybníkářích v českých, moravských a slezských vodách a také vzhled do problematiky rybníkářství, lovu ryb sítěmi v řekách a na přehradách, lovu ryb na udici apod.⁶⁶ Právě v této době

⁶² To vzniklo po skončení druhé světové války v Praze a jeho původní název byl Vydavatelství a nakladatelství Práce (1945–1946), dále pak Práce, tiskařské, nakladatelské a knihkupecké podmínky ROH a Práce, vydavatelství a nakladatelství, což byl název, který se udržel od poloviny 50. let do roku 1990.

⁶³ *Naše rybníkářství: naučný slovník všech oborů československého rybníkářství / sestavili Václav Dyk, Václav Podubský, Eduard Štědronský; [barevné přílohy Sylvy Dykové; kresby Eduarda Štědronského a Sylvy Dykové].* Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSCKLLHUCRXY71CFH-59744?func=full-set-set&set_number=283061&set_entry=000001&format=999.

⁶⁴ *Naše rybníkářství : naučný slovník všech oborů českosl. rybníkářství / sest. Václav Dyk.* Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSCKLLHUCRXY71CFH-20558?func=full-set-set&set_number=283146&set_entry=000001&format=999.

⁶⁵ *ABC rybníkáře / Václav Dyk.* Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSCKLLHUCRXY71CFH-28528?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=dyk+abc+ryb%C3%A1%C5%99e&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁶⁶ *O rybníkářích a rybníkáření / Jiří Čihař, Karel Lohniský.* Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: <https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSCKLLHUCRXY7>

publikace učinila vzhledem k nově postulovaným ekologickým tématům tuto problematiku závažnou pro další rozvoj českého rybářství.

Jednota rybářů ČSR vydala v roce 1948 knihu Zdeňka Šimka s názvem *Kapitoly o chytání našich ryb*.⁶⁷

Dalším nakladatelstvím, které v letech 1945–1989 vydalo knihy o rybářství, bylo Státní technické nakladatelství. Přestože se specializovalo na vydávání především technické literatury, je možné právě na jeho příkladu ukázat, že resortizace nebyla zcela dodržována. V roce 1958 vyšla ve Státním technickém nakladatelství kniha Zdeňka Šimka s názvem *Sportovní rybaření na přehradách*, a to v nákladu 10 250 výtisků. Zaměřila se na konkrétní problémy v oblasti chytání ryb, tedy vytyčila jednotlivé fáze chytání např. kaprů, línů nebo cejnů. Pozornost věnovala také chytání dravých ryb – především štik, candátů, okounů, pstruhů, úhořů nebo sumců.⁶⁸

O rok později vydalo Státní technické nakladatelství knihu Jaromíra Říhy s názvem *Rybářský průvodce kraji Praha a České Budějovice*. Kniha obsahovala seznam rybářských revírů a seznam organizací, které v nich hospodařily, a to především v Praze a Českých Budějovicích.⁶⁹

[1CFH-45939?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=%C4%8Diha%C5%99+o+ryb%C3%A1ch+a+ryba%C5%99en%C3%AD&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N](https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-45939?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=%C4%8Diha%C5%99+o+ryb%C3%A1ch+a+ryba%C5%99en%C3%AD&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N).

⁶⁷ Šimek, Zdeněk: Kapitoly o chytání ryb. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW:

https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-39150?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Kapitoly+o+chyt%C3%A1n%C3%AD+na%C5%A1ich+ryb&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁶⁸ Šimek, Zdeněk: Sportovní rybaření na přehradách. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW:

https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-07011?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Sportovn%C3%AD+ryba%C5%99en%C3%AD+na+p%C5%99ehrad%C3%A1ch&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁶⁹ ŘÍHA, Jaromír: Rybářský průvodce kraji Praha a České Budějovice. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW:

https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-08189?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Ryb%C3%A1%C5%99sk%C3%BD+pr%C5%AFvodce+kraji+Praha+a+%C4%8Cesk%C3%A9+Bud%C4%9Bjovice&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

V 50. letech 20. století je možné zmínit ještě další nakladatelství, které konkrétně v roce 1952 vydalo knihu s tematikou rybářství, a to nakladatelství Brázda, které bylo následně přejmenováno na Státní zemědělské nakladatelství. V nakladatelství Brázda se jednalo o knihu Jana Hanzala s názvem *Rybářská příručka*. Nicméně v tomto případě se nejednalo o monografii, ale o sborník, který obsahoval asi tři desítky příspěvků zabývajících se nejrůznějšími aspekty rybářství. Kromě českého kontextu byla diskutována i otázka rybaření v SSSR.⁷⁰

Knihu zabývající se problematikou rybářství určenou pro dětské čtenáře vydalo Státní nakladatelství dětské knihy, a to v roce 1962 a znovu v roce 1965. Jde o titul Stanislava Vodinského s názvem *Ryby našich vod*. V roce 1989 byla tato kniha vydána ve třetím, doplněném a přepracovaném vydání. Kniha vyšla v edici OKO s typickým formátem asi 15 × 10 cm.⁷¹

Nakladatelství České Budějovice vydalo v roce 1964 knihu Ivana Nového s názvem *Na rybářské stezce*. Kniha pojednávala o tajemstvích řeky, záhadách mělčin a proudů, zkoumání tůní apod. jednalo se o knihu pro mládež, která měla zábavnou formou vyličit řeky a rybářství. Jak uvádí anotace Národní knihovny: „V knize pro mládež se prolínají dvě pásma, sportovní a populárně biologické. První popisuje rybářskou výstroj a techniku lovu, druhé pak podmínky nutné pro obživu a ochranu ryb. Uvedeny jsou i pokyny, jak připravovat úlovky.“⁷²

V roce 1974 a 1984 vydalo knihy týkající se problematiky rybářství i nakladatelství Mladá fronta. V roce 1974 se jednalo o knihu Milana Pohunka

⁷⁰ Hanzal, Jan: *Rybářská příručka*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-20686?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Hanzal+ryb%C3%A1%C5%99sk%C3%A1+p%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁷¹ VODINSKÝ, Stanislav. *Ryby našich vod*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-42487?func=full-set-set&set_number=284650&set_entry=000017&format=999.

⁷² NOVÝ, Ivan. *Na rybářské stezce*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/RXK5UR8GV8DLNA2EG177CP8MV8GESFVDHVSKLLHUCRXY71CFH-07983?func=find-b&find_code=WRD&x=48&y=5&request=na+ryb%C3%A1%C5%99sk%C3%A9+stezce+Nov%C3%BD&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

s názvem *Voda, ryby, rybáři*. Kniha vyšla nákladem 18 000 výtisků a věnovala se sportovnímu rybaření, které postihovala populární formou. Vysvětlovala například, co je mrtvá a co živá voda, co znamená, když voda kvete apod.⁷³

O deset let později, tedy v roce 1984 vydala Mladá fronta knihu s názvem *Rybář: rady a návody k plnění a získání odznaku odbornost Rybář*, jejímž autorem byl Josef Velek. Kniha vyšla v nákladu 12 000 výtisků a vysvětlovala, jaké jsou podmínky pro získání odznaku odbornosti rybář, Rybář I. stupeň a Rybář II. stupeň.⁷⁴ Obsahovala tedy všechny informace, které byly třeba k získání uvedeného odznaku, např. základy rybolovné techniky, poznávání ryb nebo rostlin, které se vyskytují ve vodě nebo u vody apod.⁷⁵

Významným nakladatelství, které také vydalo publikaci o zpracovávaném tématu, bylo nakladatelství Olympia. V roce 1971 vydalo v nákladu 10 000 výtisků knihu Milana Pohunka s názvem *Sportovní rybaření*. Jednalo se o informativní pomůcku, která byla určená rybářům a obsahovala např. popis míst, kde je nejlepší ryby chytat, postup při rybolovu, rybářské náčiní a výstroj, ale i popis a zajímavosti jednotlivých druhů ryb.⁷⁶

V nakladatelství Artia vyšla kniha Zdeňka Šimka s názvem *Malé sportovní rybářství*, tedy zkrácená podoba autorovy knihy, kterou pod názvem *Sportovní rybářství* vydalo v roce 1967 Státní zemědělské nakladatelství. V roce 1971 ji vydala Artia v nákladu 20 000 výtisků. Jednalo se v první řadě o obeznámení čtenáře s různými druhy ryb, dále se kniha zaměřovala na rybářské náčiní, nástrahy a další lovné způsoby, ale vysvětlovala také, jakými způsoby chytat jaké druhy

⁷³ POHUNEK, Milan. Voda, ryby rybáři. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMB DU-44410?func=full-set-set&set_number=285268&set_entry=000037&format=999.

⁷⁴ Jednalo se o odznaky získávané v rámci svazarmu a jejich cílem bylo podnitit svazáky ke získávání specializovaných znalostí a dovedností, kromě rybaření např. také ve vaření či záchrannářství apod.

⁷⁵ VELEK, Josef. Rybář: rady a návody k plnění a získání odznaku odbornost Rybář. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW:

⁷⁶ POHUNEK, Milan. Sportovní rybaření. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMB DU-02028?func=full-set-set&set_number=285486&set_entry=000003&format=999.

ryb.⁷⁷ V roce 1971 vyšla v Olympii i kniha Juraje Holčíka s názvem *Sladkovodní ryby*, která poskytla přehled o sladkovodních rybách žijících u nás.⁷⁸

Dále je třeba zmínit nakladatelství Orbis, které v roce 1950, 1951 a 1953 vydalo knihu Slávy Štochla s názvem *Dravci tůní: Sportovní lov a chov dravých ryb*. Kniha vyšla nákladem 10 400 výtisků.⁷⁹ V roce 1955 vydalo nakladatelství Orbis knihu Zdeňka Šimka s názvem *Pod hladinou našich řek a rybníků*, která vyšla ve stejném nakladatelství o deset let později. V roce 1955 vyšla kniha v nákladu 10 400 výtisků,⁸⁰ v roce 1965 pak v nákladu 12 000 výtisků.⁸¹ Kniha byla určena rybářům, ale nejen jim, neboť obsahovala vyprávění o rybách, jejich životě, chovu a lovu.

V nakladatelství Orbis vyšla od stejného autora v roce 1959 kniha s názvem *Ryby našich vod*. Kniha vyšla nákladem 15 000 výtisků a obsahovala množství obrázkových příloh asi 110 druhů ryb.⁸²

Zároveň je třeba zmínit i regionální nakladatelství, tedy např. nakladatelství Profil v Ostravě, které v roce 1968 vydalo knihu Aloise Komínka s názvem *Rybářské revíry v Severomoravském kraji*. Dle anotace Národní knihovny: „*Knižka popisuje přírodní poměry kraje, charakter jednotlivých vodních toků a rybářských revírů, zmiňuje se o rybnatosti vod v kraji a o druzích povolenek k rybolovu pro*

⁷⁷ ŠIMEK, Zdeněk. malé sportovní rybářství. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMBDU-17874?func=full-set-set&set_number=285525&set_entry=000001&format=999.

⁷⁸ HOLČÍK, Juraj: Sladkovodní ryby. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/N6SKXKYYVVCJPMD28VXA85S6HPU2IC96P4KDQFYIDMG5PC TX-18060?func=full-set-set&set_number=287266&set_entry=000009&format=999.

⁷⁹ ŠTOCHL, Sláva. Dravci tůní: Sportovní lov a chov dravých ryb. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/N6SKXKYYVVCJPMD28VXA85S6HPU2IC96P4KDQFYIDMG5PC TX-28234?func=full-set-set&set_number=287334&set_entry=000042&format=999.

⁸⁰ ŠIMEK, Zdeněk. Pod hladinou našich řek a rybníků. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMBDU-18472?func=full-set-set&set_number=285702&set_entry=000002&format=999.

⁸¹ ŠIMEK, Zdeněk. Pod hladinou našich řek a rybníků. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMBDU-32562?func=full-set-set&set_number=285734&set_entry=000001&format=999.

⁸² ŠIMEK, Zdeněk. ryby našich vod. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMBDU-10560?func=full-set-set&set_number=285913&set_entry=000019&format=999.

domácí i hostující rybáře a podává abecední seznam rybářských revírů v Severomoravském kraji, seznam veřejných turistických tábořišť a ubytovacích zařízení v tomto kraji. Přílohu tvoří mapky povodí a rybářských revírů.“⁸³ V Třebíči vyšla v roce 1987 publikace Jiřího Uhlíře *Rybářství v Třebíči* nákladem 5000 výtisků⁸⁴ a v roce 1989 vyšla v Blatné kniha *Rybářství na Blatensku*. Ve Středočeském nakladatelství a knihkupectví pak v roce 1974 vyšla kniha Milana Pohunka s názvem *První lovy*.

Pokud jde o první část zkoumané problematiky, je možné shrnout následující: hlavním vydavatelem v oblasti rybářství, které se stalo jednou z variant trávení volného času, bylo Státní zemědělské nakladatelství. To vydalo v letech 1953–1989 28 knih zaměřených na rybářství, což je sice zlomek jeho celkové produkce, nicméně lze se domnívat, že v rámci resortizace knižního trhu byla jeho pozice jakožto vydavatele rybářské tematiky nejsilnější. Již od 50. let se objevovaly ojedinělé ediční počiny v jiných nakladatelstvích, avšak šlo o projekty jednorázové, případně zapadající do ediční politiky daných vydavatelů. Např. vydání *knihy Rybář: rady a návody k plnění a získání odznaku odbornosti Rybář* spadalo do edice *Odznak odbornosti* vydávané kontinuálně Mladou frontou v 70. a 80. letech. *Ryby našich vod* zase tvořily logickou součást edice OKO v rámci produkce SNDK. Tituly produkované krajskými a regionálními nakladateli většinou tlumočily specifické problémy týkající se dané lokality. Současně je možné položit si otázku, z jakého důvodu vyšly dané tituly v Orbisu, Artii či Olympii. V některých případech bylo nakladatelství vybráno, protože publikovalo určitý typ knih, ke kterým se tematicky knihy o rybářství hodily. Například nakladatelství Olympia tradičně publikovalo knihy zaměřující se na problematiku turistického ruchu

⁸³ KOMÍNEK, Alois. *Rybářské revíry v Severomoravském kraji*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMBDU-06367?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Ryb%C3%A1%C5%99sk%C3%A9+rev%C3%ADry+v+Severomoravsk%C3%A9+kraji&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

⁸⁴ UHLÍŘ, Jiří. *Sportovní rybářství v Třebíči*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/FG3U3JXLDCPQ6XPLQBIVYPAYHUDF3PFS4JFLQKVS7RXE8CMBDU-13360?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=ryb%C3%A1%C5%99stv%C3%AD+v+t%C5%99eb%C3%AD%C4%8Di&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

a trávení volného času, proto vydání knih s rybářskou tematikou nebylo zcela mimo vlastní zaměření tohoto nakladatelství. Narušování systému gescí tak mělo jistý racionální půdorys a nebylo vysloveně nahodilé.

Knihy vycházely nákladem několika desítek tisíc a v případě zájmu čtenářů byly vydávány opakovaně (většinou dvakrát, výjimečně třikrát). Vycházely především knihy českých autorů.

Na tomto místě je možné shrnout publikace, které byly k tematice rybářství vydávány v letech 1949–1989. Nejprve je nutné zmínit se o tom, jaké knihy byly v kterém konkrétním roce vydány. V roce 1948 vyšly dvě knihy, první v nakladatelství Jednota rybářů ČSR s názvem *Kapitoly o chytání našich ryb* autora Zdeňka Šimka, druhá v nakladatelství Práce s názvem *Naše rybářství: naučný slovník* autora Václava Dyka. O rok později, v roce 1949, byla zmíněná kniha V. Dyka znovu vydána v nakladatelství Práce, jiná kniha v roce 1949 nevyšla.

V roce 1950 vyšla o tematice rybářství pouze jedna publikace: *Dravci peřejí: Sportovní lov a chov lososovitých ryb v československých vodách* autora Slávy Štochla, která byla vydána v nakladatelství Orbis. O rok později se uvedená kniha dočkala dalšího vydání a jiná kniha zabývající se touto tematikou v roce 1951 nevyšla. V roce 1952 vyšly dvě publikace, a to *Rybářská příručka*, kterou napsal Jan Hanzal a která byla vydána v nakladatelství Brázda, a příručka *Naše ryby* autora Václava Dyka ve Zdravotnickém nakladatelství.

V roce 1953 se dočkala opětovného vydání kniha S. Štochla s názvem *Dravci tůní: Sportovní lov a chov dravých ryb v československých vodách*, která opět vyšla v nakladatelství Orbis. V Nakladatelství Československé Akademie věd pak v roce 1953 vyšla kniha Sergeje hraběte *Klíč našich ryb*. V následujícím roce vydalo Státní zemědělské nakladatelství knihu Zdeňka Šimka *Rybářství na tekoucích řekách*. Stejnému autorovi vydalo o rok později knihu s názvem *Pod hladinou našich řek a rybníků* nakladatelství Orbis.

V roce 1956 Státní zemědělské nakladatelství vydalo knihu Václava Dyka *Základy našeho rybářství*. V roce 1957 nevyšla žádná kniha zabývající se rybářstvím, ale v letech 1958–1959 vyšlo dokonce pět knih soustředících se na tuto problematiku. Byly to knihy Z. Šimka *Sportovní rybaření na přehradách* (Státní

technické nakladatelství), *Rybářství na tekoucích vodách* (Státní zemědělské nakladatelství) a *Ryby našich vod* (Orbis). Kromě toho vyšla ještě publikace Václava Dyka *ABC rybáře* v nakladatelství Orbis a Jaromíra Říhy *Rybářský průvodce po kraji Praha a České Budějovice* ve Státním technickém nakladatelství.

V letech 1960–1961 nebyla vydána žádná publikace zabývající se rybářstvím, stejně jako v roce 1963. V roce 1962 vyšla pouze jedna kniha, *Ryby našich vod*, kterou napsal Stanislav Vodinský a vydalo Státní nakladatelství dětské knihy. V roce 1964 vyšly na téma rybářství tři knihy: *Rybářství v Československu* autora Jaroslava Fišera ve Státním zemědělském nakladatelství, *Na rybářské stezce* Ivana Novotného vydaná v Nakladatelství České Budějovice a kniha dvojice autorů Milana Pohunka a Františka Adámka *Rybářská příručka* vydaná ve Státním zemědělském nakladatelství.

V roce 1965 byla vydaná v nakladatelství Orbis kniha Zdeňka Šimůnka *Pod hladinou řek a rybníků* a ve Státním nakladatelství dětské knihy vyšla již podruhé kniha Stanislava Vodinského *Ryby našich vod*, reprint knihy určené pro děti a mládež, která vyšla v Edici Oko. V následujícím roce pak Státní zemědělské nakladatelství vydalo knihu autorů Jaromíra Říhy a Valeriána Rouda *Rybářské minimum*.

V roce 1967 vyšla první publikace edice Naše ryby Státního zemědělského nakladatelství s názvem *Cejn* autora Josefa Havelky. Ve stejném roce byly vydány na téma rybářství ještě další dvě knihy a obě vyšly ve Státním zemědělském nakladatelství. První byla kniha Jiřího Kavalce s názvem *Rybářské nářadí a sítě*, druhou pak napsal Zdeněk Šimek a nesla názvem *Sportovní rybářství*.

Roku 1968 vyšly celkem tři knihy ke zkoumané problematice, a to kniha Aloise Komínka *Rybářské revíry v Severomoravském kraji* v ostravském nakladatelství Profil, kniha Jozefa Mihálíka s názvem *Sumec* v edici Naše ryby, kterou vydávalo Státní zemědělské nakladatelství a publikace Františka Volfa, která se jmenovala *Přehled našich ryb*, jež vyšla také ve Státním zemědělském nakladatelství.

V souvislosti se společenským děním v roce 1968 a po něm je patrný na konci 60. let 20. století úbytek knižní produkce, který se projevil u knih týkajících se rybářství a rybaření. Nicméně právě společenské poměry způsobily, že se lidé od

konce 60. let začali více věnovat volnočasovým aktivitám, například rybaření, a v roce 1971 vyšlo na toto téma několik knih. V nakladatelství Artia vydal Juraj Holčík knihu *Sladkovodní ryby*, v nakladatelství vyšla kniha Milana Pohunka s názvem *Sportovní rybaření*, Jaromíru Říhovi vyšla kniha s názvem *Rybářský průvodce: Kraj Východočeský a Severočeský* ve Státním zemědělském nakladatelství a nakladatelství Artia publikovalo knihu Zdeňka Šimka *Malé sportovní rybaření*.

Relativně velký počet knih týkajících se rybářství bylo vydáno také v průběhu 70. let 20. století. V roce 1972 vyšla kniha autorů Milana Puhunka a Milena Diblíkové s názvem *Sportovní rybářství* ve Státním zemědělském nakladatelství a reprint z roku 1966 knihy *Rybářské minimum* autorů Jaromíra Říhy a Valeriána Rouda. V následujícím roce vydalo Nakladatelství Československé Akademie věd knihu *Klíč našich ryb* od autora Sergeje Hraběte a Státní zemědělské nakladatelství publikovalo dílo Jaromíra Říhy s názvem *Rybářský průvodce: Kraj středočeský a území hl. m. Prahy, jihočeský a západočeský*.

V roce 1974 vyšla ve Státním zemědělském nakladatelství opět kniha Milana Puhunka a Mileny Diblíkové *Sportovní rybářství*. Milanu Pohunkovi vyšla ve stejný rok kniha i ve Středočeském nakladatelství a knihkupectví, která nesla název *První lovy*, v nakladatelství Olympia *Sportovní rybaření* a v Mladé frontě *Voda, ryby, rybáři*. Kromě výše uvedeného vyšla ve stejný rok ve Státním zemědělském nakladatelství ještě kniha Jaromíra Říhy s názvem *Rybářský průvodce: Kraj Jihomoravský a Severomoravský*

V roce 1975 byla opět ve státním zemědělském nakladatelství vydána kniha Jaromíra Říhy a Valeriána Rouda s názvem *Rybářské minimum* a v tom samém nakladatelství ještě kniha *Lov ryb elektrinou* autora Jaromíra Říhy. V následujícím roce byly ve Státním zemědělském nakladatelství publikovány dvě nové knihy – *1000 + 1 rada pro rybáře* autora Jaromíra Říhy a kniha *Z rybářova zápisníku* Zdeňka Šimka. Publikace *1000 + 1 rada pro rybáře* vyšla ve Státním zemědělském nakladatelství ještě v roce 1978 a 1982. V 70. letech 20. století vyšla ještě jedna kniha ke zkoumané problematice, a to kniha s názvem *Sladkovodní ryby* autora Jiřího Čihaře, kterou vydalo Státní zemědělské nakladatelství.

Přelom 70. a 80. let 20. století nebyl bohatý na knihy týkající se rybářství a rybaření a je možné konstatovat, že v první polovině 80. let 20. století vyšla každý rok maximálně jedna kniha zabývající se touto tematikou, přičemž v letech 1980–1981 nebyla vydána kniha žádná. V roce 1983 vydalo nakladatelství Mladá fronta knihu s názvem *Voda, ryby, rybáři* autora Jiřího Čihaře a stejné nakladatelství vydalo o rok později knihu Josefa Velka, která nesla název *Rybář: rady a návody k plnění získání odznaku odbornosti Rybář*.

Roku 1985 Státní zemědělské nakladatelství vydalo publikaci Jana Ryse *Rybáři snů a skutečnosti* a o rok později stejné nakladatelství publikovalo knihu dvojice autorů Jozefa Mihálíka a Františka Reiserera *Naše ryby*. V roce 1987 vyšly na tematiku rybářství a rybaření dokonce tři knihy, z nichž dvě ve Státním zemědělském nakladatelství *Rybářství a jeho tradice* autora Jiřího Andresky a *Úhoř říční Milana Peňáze*. Třebíč pak vydal knihu zabývající se lokální tematikou s názvem *Sportovní rybářství v Třebíči*, kterou napsal Jiří Uhlíř.

Těsně před sametovou revolucí pak vyšla ve Státním zemědělském nakladatelství kniha Josefa Mihálíka a Františka Reiserera *Naše ryby*, která vyšla v roce 1988. V roce 1989 byla vydána pouze jedna publika v blatné, a to *Rybářství na Blatensku*.

3.1 Záměr

Nejprve je třeba zmínit samotný **záměr**, se kterým byly publikace vydávány. V prvních letech komunistického režimu byla zřejmá snaha podpořit veřejný zájem o rybářství. Jak uvedla publikace *Naše rybářství: naučný slovník „potřebuje-li některý obor co nejdříve a co nejvíce odborně zdatných pracovníků a nadšených dobrovolníků, je to na prvním místě rybářství.“*⁸⁵ Kniha Václava Dyka z roku 1956 s názvem *Základy našeho rybářství* v úvodu stanoví, že stále lepší hospodaření přináší rybářství nové úkoly a že hospodaření na vodách vyžaduje

⁸⁵ DYK, Václav. *Naše rybářství: naučný slovník všech oborů československého rybářství*. Praha: Práce 1949.

pevný plán, který bude vycházet z podrobného prozkoumání podmínek rybářství s ohledem také na podmínky prostředí.

Je tedy patrné, že se do textů o rybářství dostávala také na konci 40. a 50. let typická rétorika budování socialistické společnosti. Ovšem zpočátku relativně odborné příručky pak byly přibližně od 60. let 20. století doplněny knihami méně odbornými, které byly založeny na osobní zkušenosti autora (např. kniha I. Nového *Na rybářské stezce*, nebo kniha Z. Šimka: *Sportovní rybářství*).

Nicméně knihy 50. a 60. let 20. století nenavazovaly na dlouhou tradici knih o rybaření a rybářství, nicméně od 70. let 20. století se začíná projevovat snaha předložit již poučenému čtenáři knihu, která by i jeho poučila a obohatila. Například v knize *Sportovní rybářství* autora Milana Pohunka je možné se dočíst: „*Kniha, kterou dnes naši čtenářské veřejnosti předkládáme, se snaží neopakovat pouze to, co bylo v naší poměrně bohaté rybářské literatuře řečeno již dříve.*“⁸⁶

Knihy vycházející v 70. a 80. letech 20. století pak evidentně odkazovaly na starší tituly a byly vydávány nejen pro rybáře začátečníky, ale i pro ty, kteří měli s rybařením již zkušenosti. Některé se tak soustředily pouze na jeden aspekt rybářství, jiné knihy si vybraly konkrétní detailnější problémy, jejichž řešení čtenářům předkládaly.

3.2 Rozsah publikací

Knihy, které byly od roku 1948–1989 vydávány, byly co do rozsahu a obsahu relativně pestré. Pokud jde o samotný **rozsah**, vycházely jak knihy o mnoha stránkách, například kniha *Naše rybářství: naučný slovník* měla 460 stran, *Základy našeho rybářství* z roku 1956 mělo dokonce 530 stran, kniha *Rybářské minimum* J. Říhy a V. Rouda z roku 1972 měla například 542 stran. Oproti těmto rozsáhlým publikacím pak byly vydávány knihy, které by bylo možné nazvat spíše brožurami a jejichž rozsahem nedosahoval ani 100 stran. Brožura J. Kavalce s názvem *Rybářské nářadí a síť* má pouze 26 stran. Mezi tímto rozsahem, tedy více než 100, ale méně než 400 stran, se nacházela většina publikací – například všechny průvodci: *Rybářský průvodce po kraji Praha a České Budějovice* z roku 1959 měl

⁸⁶ POHUNEK, Milan. *Sportovní rybářství*, Praha: SZN 1976, s. 7.

140 stran, *Rybářský průvodce: Kraj Východočeská a Severočeský* z roku 1971 měl 186 stran nebo *Rybářský průvodce: Kraj Jihomoravský a Severomoravský* z roku 1974 284 stran. Případně i publikace zaměřující se na jednotlivé druhy ryb, které vyšly v edici Naše ryby Státního zemědělského nakladatelství.

Obecně lze konstatovat, že forma stručné brožury byla pro volnočasovou literaturu daného období typická a našli bychom ji spojenou i s dalšími tématy. Odpovídá představě režimu o rychlém zprostředkování základních informací širokým vrstvám obyvatelstva, a to přestože jde mnohdy o polygraficky nepříliš vynalézavé řešení s převahou černobílého tisku a nestrukturovaného textu.

3.3 Témata

Pokud jde o **témata**, je možné knihy o rybnářství, které vycházely v letech 1949–1989, rozdělit do několika kategorií. První z nich jsou odborné knihy (slovníkového či encyklopedického typu), které zahrnují pojmy z oblasti rybnářství. Je to například kniha Václava Dyka *Naše rybnářství: naučný slovník*. Jedná se o encyklopedické zpracování nejdůležitějších pojmů, v některých případech odborných. Hesla se týkají nejen tematiky čistě rybnářské, ale i podobných odvětví – rybnářského stavebnictví, chemie, hydrologie, klimatologie, správní vědy apod.

Dalším typem knih o rybnářství, které byly v předlistopadovém Československu vydávány, byly příručky, které mohou využít začínající i zkušení rybnáři – např. *1000 + 1 rada pro rybnáře* (vydání 1976, 1978 a 1982). Kniha obsahuje množství černobílých vyobrazení, především jednotlivých druhů ryb, případně návnad apod. Rady, kterých je skutečně 1001, jsou očíslovány a zařazeny do jednotlivých obsahových celků (např. rady do začátků apod.). V roce 1978 vyšla kniha v nákladu 40 000 výtisků, v následujících letech vyšla ještě několikrát. Její obliba spočívala především v tom, že vycházela z reálných zkušeností autora.

Mezi další typy knih, které v komunistickém Československu vycházely, patřily atlasy nebo klíče k určování ryb. Do této kategorie je možné zařadit například knihu Václava Dyka s názvem *Naše ryby*, která vyšla v roce 1952. V případě této publikace se jedná o přehled druhů jednotlivých ryb, se kterými je možné se setkat v českých a slovenských a na českých a slovenských rybnících. Kniha se odvolává

na Aristotela, který jako první popsal první stovku druhů mořských ryb. V československém prostředí pak na publikaci Schönfeld-Pytlíka s názvem „Ryby našich vod“, která vyšla v roce 1926. Publikace obsahuje barevná vyobrazení ryb, přičemž upozorňuje na problematičnost barevných příloh, protože „*úkolem malíře ryb není zachycení náhodného vzezření ryby, které by potom nesouhlasilo s obvyklým jejím vzhledem, nýbrž podání nejčastější tvárnosti jejího těla, tedy barev, s jejichž rozložením a výrazností se v malých obměnách nejčastěji shledáváme.*“⁸⁷

Kromě toho je možné jmenovat i knihu Zdeňka Šimka z roku 1959 *Ryby našich vod*, která již v úvodu deklaruje, že v našich vodách žije asi 65 druhů ryb. Jejím cílem je poskytnutí pomůcky pro rychlou orientaci v případě určování a rozpoznávání ryb. Právě z toho důvodu obsahuje kniha barevné reprodukce a kresby, přičemž fotografie zpravidla zajistil autor, koloroval je Karel Grüner a obrázky kreslil Jaromír Zpěvák.

Významné místo mezi knihami zabývajícími se problematikou rybařství měly i takové publikace, které připravovaly čtenáře na odbornou zkoušku a hrály tak vlastně roli učebnice – např. kniha J. Říhy a V. Rouda *Rybařské minimum*, která obsahovala určité penzum informací, které by měli aspiranti odborných zkoušek znát. Její kompozice byla založená na rozdělení tematiky rybařství do několika témat s tím, že každé téma obsahuje několik otázek, které jsou zároveň zodpovězeny. Kniha má celkem 96 stran a obsahuje 19 obrázků. Mezi hlavní témata knihy patří: organizace rybařství, předpisy o rybařství, základy anatomie, morfologie a fyziologie, hospodaření na tekoucích vodách a rybnících apod.

3.4 Jazyk

Dalším aspektem, o kterém je nutné se zmínit, je **jazyk**. V odborných publikacích je užíván zpravidla odborný jazyk, tedy názvy druhů ryb jsou uvedeny i v latině apod. V 50. letech 20. století je jazyk, kterým jsou knihy o rybařství psány, velmi podobný státní oficiální rétorice – mluví se o dvouletých či pětiletých

⁸⁷ DYK, Václav. *Naše ryby*. Praha: Zdravotnické nakladatelství 1952, s. 8.

plánech, o veřejném zájmu či o tom, že každý by měl přispět svou prací ke zvelebení socialistické společnosti. Tento jazyk je v knihách zabývajících se rybářskou tematikou v 60. a 70. letech 20. století postupně opuštěn a nahrazují ho právě knihy psané beletristickým stylem, s odlehčením či humorem. Tento trend přetrvává do konce 80. let 20. století.

3.5 Grafická stránka

Důležitá je i **grafická stránka**, neboť je možné konstatovat, že všechny knihy (až na několik málo výjimek) jsou ilustrované. Zpočátku, tedy především v 50. letech a na počátku 60. let 20. století se jedná především o ilustrace černobílé či barevné, které jsou doplněny černobílým fotografickým materiálem. Vzhledem ke skutečnosti, že rybářství – a tedy především nauka o rybách – je takovou oblastí, kde je třeba, např. ke správnému určení druhu ryby, vědět, jak se ryby odlišují barevně, byl tento problém zpočátku řešen tak, že byly černobílé fotografie kolorovány (např. kniha Zdeňka Šimka *Ryby našich vod* z roku 1959). V pozdějších letech, především od 60. a 70. let se již v knihách objevují fotografie barevné.

4. Knihy zabývající se rybářstvím po roce 1990

V 90. letech 20. století, tedy po sametové revoluci, vycházely knihy autorů, kteří je vydávali již před převrácením, ale vycházely i nové knihy. V roce 1990 opětovně vyšla kniha Jaromíra Říhy *1000 + 1 rada pro rybáře*, která vyšla ještě ve Státním zemědělském nakladatelství. O rok později byla vydána kniha Antonína Kortyšana *Jak na ryby (technika rybolovu a jiné praktické návody)* v Nakladatelství technické literatury. Kniha vyšla v rámci Polytechnické knihovny III. řady – Udělejte si sami (svazek 113). Kniha obsahuje nejen rady a návod, jak se stát rybářem, ale zabývá se i charakteristickou rybích pásem, rybářským náradím a vybavením, ale zajímavá je i část knihy, která zpracovává možnosti, jak upravovat rybí maso.

V roce 1992 vyšla v nakladatelství UNI-Noc v Edici šitých sešitů kniha *Milión nadějí pro rybáře* autora Stanislava Vodinského. Kromě této knihy stejný rok byla vydána v nakladatelství Academia publikace Stanislava Luska *Ryby v našich vodách*. Stejnému autorovi vyšla o rok později kniha *Chodíme na ryby*, tentokrát v nakladatelství Magnet-Press.

V roce 1994 vyšly dvě knihy soustředící se na tematiku rybářství, a to kniha Kamila Knotka *Jak chytit velkou rybu*, která vyšla v brněnském nakladatelství Rena, a kniha Milana Pohunka *První lovy: Jak jsem začal rybařit*, kterou vydalo Chvojko nakladatelství. V roce 1995 vyšlo o zkoumané problematice dokonce pět knih. Dvě z nich ovšem byly totožné, jen vyšly v jiných nakladatelstvích. Byla to kniha Zdeňka Adámka s názvem *Rybářství ve volných vodách*, kterou jednak vydalo nakladatelství East Publishing, jednak Victoria Publishing v Praze. Dále to byla kniha Jiřího Andresky *Čas hájení, čas lovu*, kterou vydalo vimperské nakladatelství VIK. Kromě toho ve stejném roce vyšla ještě *Malá encyklopedie sportovního rybářství: Ryby, rybářská výzbroj a výstroj, techniky rybolovu zahraničního autora Iana Heapse* v nakladatelství Fortuna Print a *Rybářský průvodce po tekoucích vodách* Stanislava Štefáčka.

V roce 1996 vyšlo dokonce šest knih, z toho byly tři překladové: *Průvodce sportovního rybáře* Vincenta Kluwe-Yorcka v Agentuře Fox, *Rybářství: lov dravých ryb na přívlač* autora Jacka Kolendowicze ve Finidru Český Těšín a *100 rybářských triků* Ekkeharda Wiederholze v pražském nakladatelství Litera

Bohemica. Tři publikace z roku 1993 byly původně české – *Rybářský slovník* autora Milana Pohunka, *Minimum pro rybáře* autora Petra Skalky a *Rybářský průvodce po nádržích a rybnících*, kterou napsal Stanislav Štefáček.

V následujícím roce, tedy v roce 1998, vyšlo celkem deset publikací zabývajících se tematikou rybolovu a rybářství. V šesti případech se jednalo o překladovou literaturu, tři byly příručky vydané Agenturou Fox (*Jak se loví na moři*, *Jak se loví sumec*, *Jak se stát rybářem*). Jedinou původně českou publikací z roku 1998 byla kniha Vladimíra Enenkla *Rybaříme v norských fjordech*. Překladové knihy pak byly: *Malá encyklopedie sportovního rybářství: Ryby, rybářská výzbroj a výstroj, techniky rybolovu* autora Iana Heapse, *Sportovní rybaření: lov na položenou. Část I.*, kterou napsal Jacek Kolendowicz, *Úspěšné udice na kapry* Kevina Maddockse, *Ryby a jejich loviště v tekoucích i stojatých vodách* autora Ekkeharda Wiederholze a *Velká kniha rybaření* Johna Wilsona.

V roce 1999 vyšlo celkem sedm knih, které se zabývaly zkoumanou tematikou. Nakladatelství Slovart vydalo knihu *Sladkovodní rybářství* autora Johna Baileyho, Agentura Fox vydala knihy *Rybaříme s Mattem Hayesem* (autor Matt Hayes), *Návnady a nástrahy na kapry* (autor Ken Townley) a *Jak se loví s muškou* (autor Hans Eiber). V Českém Těšíně vydalo nakladatelství Tinidr knihu Jacka Kolendowicze *Sportovní rybaření: lov na položenou. Část II*. Kromě toho Knižní klub vydal *Velká obrazová encyklopedie rybaření*, která byla také překladovou publikací.

Pokud jde o období 90. let 20. století, je nutné konstatovat, že zpočátku byly vydávány knihy, které vyšly již před rokem 1989. Např. v roce 1990 vydalo stále ještě Státní zemědělské nakladatelství velmi populární knihu Jaromíra Říhy s názvem *1000 + 1 rada pro rybáře*. Kniha opět vyšla ve velkém nákladu 45 000 výtisků.⁸⁸

V 90. letech 20. století se začaly vydávat ale také knihy nových autorů, a to i zahraničních. V některých letech dokonce knihy zahraničních autorů převažovaly

⁸⁸ ŘÍHA, Jaromír: 1000+1 rada pro rybáře. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/N6SKXKYYVVC PDJPMD28VXA85S6HPU2IC96P4KDQFYIDMG5PC TX-43556?func=full-set-set&set_number=287423&set_entry=000001&format=999.

nad knihami původně českými. V roce 1995 vyšla kniha Iana Heapse s názvem *Malá encyklopedie sportovního rybářství: Ryby, rybářská výzbroj a výstroj, techniky rybolovu*.⁸⁹ Významnou roli, pokud jde o literaturu s tematikou rybářství, hrálo ve druhé polovině 90. let 20. století nakladatelství Agentura Fox, které sídlilo v Novém Městě nad Metují. V roce 1997 vydalo knihu *Jak se loví kapr*, v roce 1998 knihu Kevina Maddockse *Úspěšné udice na kapry* a příručky *Jak se loví na moři*, *Jak se loví sumec* a *Jak se stát rybáře*. V roce vydalo knihu Kena Townleye *Návnady a nástrahy na kapry* a dále pak knihu Hanse Eibera s názvem *Jak se loví s muškou* (Nové město nad Metují Agentura Fox).

V 90. letech 20. století vycházely, pokud jde o knižní žánry, podobné knihy jako v období socialismu – vycházely encyklopedie, odborné publikace zabývající se problematikou rybářství, atlasy ryb, ale i příručky, které poskytovaly rady začínajícím či pokročilým rybářům. Tématem pak nebyl pouze lov sladkovodních ryb, ale i mořských ryb.

Všechny knihy obsahují černobílé, ale spíše barevné fotografie. Fotografie se v knihách objevují daleko častěji než barevné kresby. Často také knihy obsahují barevné reklamní texty informující o výrobcích nebo distributorech rybářských potřeb. V některých publikacích o rybářství je možné se v 90. letech 20. století setkat s invenčně pojatou grafickou úpravou – například oddělení nadpisu vodorovnou čarou zakončenou dvěma rybami apod.

Texty se liší dle toho, zda se jedná o odbornou, nebo populárně naučnou publikaci, přičemž v případě populárně naučných publikací je použit někdy až beletristický styl.

⁸⁹ HEAPS, Ian: *Malá encyklopedie sportovního rybářství: Ryby, rybářská výzbroj a výstroj, techniky rybolovu*. Katalog Národní knihovny – Úplné zobrazení záznamu [online]. Dostupné na WWW: https://aleph.nkp.cz/F/C42HUM4LSFMIHEILV7GFC7GYYS1FP2FEVBCYMHTYVNFA493JVB-65448?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Mal%C3%A1+encyklopedie+sportovn%C3%ADho+ryb%C3%A1%C5%99stv%C3%AD&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N.

5. Komparace vydávání zájmové literatury s tematikou rybnářství v socialistickém Československu a po roce 1989

Komparaci rybnářské literatury v době poválečného Československa a po roce 1989, tedy po sametové revoluci, je možné rozdělit do několika částí. V první řadě je možné vytyčit komparaci čistě kvantitativní a zhodnotit, kolik knih o rybnářství bylo v kterých letech vydáváno. Po válce až do konce 50. let 20. století vycházela jedna kniha s tematikou rybnářství ročně, výjimečně (např. v roce 1948, 1952, 1953) vyšly knihy na toto téma dvě, nicméně v roce 1959 vyšly dokonce knihy čtyři, což je ve srovnání s předchozími lety relativně nezvyklé.

5.1 Kvantitativní a kvalitativní komparace

V 60. letech 20. století je již knižní produkce na tematiku rybnářství bohatší. Vycházejí 2–3 knihy ročně. Tuto skutečnost je možné vysvětlit tím, že během 50. let 20. století se vlivem nesvobodného režimu více lidí začalo věnovat ve volném čase rybnářství a knižní trh na to s několikaletým zpožděním reagoval. Během 70. let 20. století nastává určitý „boom“, protože v roce 1974 vyšlo dokonce pět knih na téma rybnářství, a i ostatní roky byly na tuto tematiku relativně bohaté. Určitý útlum pak nastal v 80. letech 20. století, což je možné vysvětlit tím, že veškeré knihy starší produkce se již do roku 1980 dočkaly několikerého vydání a knihy vycházely v relativně velkých nákladech, proto patrně v 80. letech 20. století nebyla taková potřeba nových knih o rybnářství.

Tato tendence, kdy je možné konstatovat, že nevycházelo příliš knih o tématu rybnářství, je patrná i na počátku 90. let 20. století. Pravděpodobně to bylo způsobeno skutečností, že po pádu železné opony lidé mohli začít cestovat a věnovat se takovým zájmům, které byly do roku 1989 problematicky realizovatelné, a proto je patrný relativní útlum vydávání knih o rybnářství. Čtenářská poptávka se pravděpodobně zaměřovala na jiné okruhy volnočasových aktivit a je rovněž možné, že samotné rybnářství a jeho podmínky u nás nezaznamenaly v 80. letech takovou proměnu, aby vyvstala nutnost reflektovat ji knižně. Nicméně následně po roce 1995 produkce v tomto segmentu knižního trhu

opět roste, přibývají nové knihy a někdy i zahraniční. Ve druhé polovině 90. let již vycházelo nejvíce knih o rybářství ročně z celého sledovaného období – v roce 1998 vyšlo deset knih s touto tematikou, v roce 1999 sedm. Oproti jiným tématům (např. cestování či vaření) se však jedná o nárůst spíše velmi sporadický a situovaný až do druhé poloviny 90. let, kdy již celkový publikační boom opadal.

Po roce 1989 dochází k velké změně. S pádem komunistického režimu přichází do Československa a následně i České republiky kapitalismus a volný trh, a proto již nakladatelství nejsou státní, ale vznikají i soukromá nakladatelství, která jsou podnikatelskými subjekty. Končí státem řízená regulace knižního trhu, což se projevuje ve vzniku nových nakladatelství. V roce 1990 sice ještě vychází kniha ve Státním zemědělském nakladatelství, ale to záhy zaniká a na poli knižního trhu se objevují nové subjekty.

Jednak je možné zmínit Chvojkovo nakladatelství, ve kterém vyšla v roce 1994 kniha českého odborníka M. Pohunka s názvem *První lovy*, vzniká nakladatelství Fortuna Print se sídlem v Praze, které vydává např. překlad knihy I. Heapse *Malá encyklopedie sportovního rybářství* v roce 1995 a 1998. V Plzni vzniklo nakladatelství Fraus, které vydalo knihu M. Pohunka *Rybářský slovník* (1996) a J. Wilsona *Velká kniha rybaření* (1998).

Nicméně mezi významná nakladatelství, která vydávala knihy s tematikou rybářství, bezesporu v 90. letech 20. století patřilo nakladatelství s názvem Agentura Fox sídlící v Novém Městě nad Metují, které knihy o rybářství začalo vydávat v roce 1996 a do roku 1999 jich vydalo osm. Jednalo se zpravidla o překladovou literaturu.

Pokud jde o nakladatelství, je nutné konstatovat, že ta, co vydávala knihy o rybářství v 90. letech 20. století, většinou později zanikla – např. zmíněná Agentura Fox.

Další část komparace sledovaných období je kvalitativní. Jak je patrné z výčtu, a i ze samotného historického vývoje, do roku 1989 vycházely knihy pouze českých nebo slovenských autorů. Knihy vycházely v mnoha výtiscích a zároveň byly často vydávány několikrát po sobě (někdy v původní, jindy v přepracované podobě). Po roce 1989 dochází velmi markantně ke kvalitativní změně zájmové literatury

týkající se problematiky rybářství. Jsou vydáváni jak čeští, tak zahraniční autoři, díla jsou vydávána v nižších nákladech a jde spíše o jedno vydání. To je způsobeno především skutečností, že v 90. letech 20. století začaly na český knižní trh pronikat překlady zahraničních knih. Z toho důvodu nebylo třeba znovu vydávat knihy již v minulosti vydané, ale bylo možné využít překladovou literaturu. Je tedy možné konstatovat, že knižní trh – a to nejen pokud jde o zájmovou literaturu týkající se rybářství, ale i ostatní knižní produkci – se stal daleko pestřejší.

Důležitou otázkou, na kterou se práce hlavně soustředí, je otázka nakladatelství. Jak již bylo uvedeno, po roce 1953 se v Československu zavedla tzv. resortizace, kdy většina nakladatelství měla přidělena témata, k nimž vydávala knihy. V případě rybářství to bylo především Státní zemědělské nakladatelství. Nicméně, jak bylo také ukázáno, občas vyšly knihy s touto tematikou i v jiných nakladatelstvích. V některých případech to bylo dobře pochopitelné – např. kniha určená dětem s názvem *Ryby našich řek* vyšla ve Státním nakladatelství dětské knihy. Nicméně vycházely i jiné knihy s tematikou rybářství v nakladatelstvích, jako byla Artia, Orbis, Brázda nebo Práce, případně Mladá fronta. Pokud nepočítáme regionální nakladatelství, která občas vydala knihu regionálního autora, je možné konstatovat, že hlavním vydavatelem zájmových knih týkajících se rybářství bylo Státní zemědělské nakladatelství. Počty vydaných knih ostatních nakladatelství jsou oproti produkci Státního zemědělského nakladatelství na tomto poli spíše zanedbatelné.

Kvalitativní změna, která souvisela se změnami společenskými, se projevila i v tematickém zaměření jednotlivých knižních titulů. Do roku 1989 vycházely knihy, které by bylo možné tematicky rozdělit na:

- a) návody, jak rybařit,
- b) encyklopedie ryb a vodních živočichů.

V rámci těchto kategorií je ovšem možné vymezit ještě podkategorie, které představuje např. okruh sportovního rybářství, rybářství dle toku (přehrady, řeky apod.). Všechny publikace se zabývaly rybářstvím v Čechách, resp. na Moravě, ve Slezsku či na Slovensku, vycházely ze zkušeností rybářů nebo jiných odborníků, kteří žili a rybařili na území Československa.

V 90. letech 20. století došlo v tomto ohledu ke změně. Sice jsou dále vydávány knihy některých českých autorů, vesměs příručky (např. *1000 + 1 rada pro rybáře*), ale objevují se i překladové tituly, které se týkají rybářství, a vzhledem ke skutečnosti, že je možné cestovat do zahraničí, jsou v České republice vydávány i knihy, které jsou využitelné především na rybaření mimo ČR (např. kniha V. Enenkla *Rybaříme v norských fjordech*, která byla vydána v Brně v roce 1998).

5.2 Komparace grafického stylu

Pokud jde o grafický styl, je nutné konstatovat, že se od roku 1949 do konce 90. let 20. století podstatně změnil. Zpočátku knihy obsahovaly pouze černobílé kresby, nicméně velmi záhy, od 50. let 20. století, začaly v knihách přibývat černobílé fotografie. Barevné fotografie se začaly objevovat koncem 50. let 20. století. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že tisk barevných fotografií v publikacích byl zřejmě náročný a nákladný, byly černobílé fotografie kolorovány. Běžnými se barevné fotografie staly až v 90. letech 20. století. Právě na konci 80. let a v 90. letech 20. století je možné si v knihách o rybářství všimnout i invenční grafické úpravy.

Zajímavou stránkou knih o rybářství je i jazyk použitý v těchto knihách. Publikace na téma rybářství je možné rozdělit na dvě skupiny – knihy pro odborníky a knihy pro širokou veřejnost. Toto platí jak pro období komunistického Československa, tak pro období 90. let 20. století. Odborné publikace jsou psány odborným stylem, zatímco knihy pro širokou veřejnost jsou psány jednodušeji. Co je zajímavé, je skutečnost, že na konci 40. let a v 50. letech je v knihách o rybářství patrná socialistická rétorika – hovoří se zde o plánech, o tom, že by všichni měli pracovat a zasloužit se o budování socialistické společnosti apod. Toto ideologické zabarvení není od 60. let 20. století tak výrazné. Naopak se objevují knihy, které pojednávají o rybářství s humorem, a jsou navíc doplněny i humornými kresbami. Jazyk knih o rybářství vycházejících v 90. letech 20. století je buď odborný, nebo populární, přičemž hodně se objevují knihy popisující autobiografické zážitky při rybaření.

Závěr

Knižní trh, tedy jeho fungování, množství a témata jednotlivých vydávaných knih, bezesporu odráží stupeň vývoje a režim společnosti. Obdobně je tomu tak i se zájmovou literaturou, která byla předmětem zkoumání této práce. V 50. letech 20. století, kdy v Československu byla vládnoucí mocí komunistická strana došlo ke změně každodenního života obyvatel Československa. Tyto změny do značné míry souvisely se změnou režimu, ale souvisely i s tím, že Československo se v první polovině 50. let 20. století vzpamatovalo z druhé světové války, a i přes státem řízené hospodářství do určité míry vzrostla životní úroveň. Pracovní právo začalo vyžadovat, aby zaměstnancům byla poskytnutá dovolená, čímž došlo k nárůstu volného času. Vzhledem ke skutečnosti, že nedemokratický režim velmi omezoval některé činnosti (např. cestování), hledali lidé možnosti, jakým způsobem stráví volný čas. Od 50. let 20. století se tak rozmohlo chatařství a chalupářství, houbařství, sběratelství všeho druhu a samozřejmě také rybářství.

Tento trend se projevil i v oblasti knižního trhu, kde je patrný od konce 50. let 20. století, kdy začalo vycházet více knih určených pro laickou veřejnost. Vyházely návody, jak správně rybařit, populární encyklopedie ryb, technik apod. Hlavním nakladatelstvím, které postihovalo vydávání knih s rybářskou tematikou, bylo Státní zemědělské nakladatelství, přestože nebylo jediné. Knihy o rybářství vycházely i v jiných nakladatelstvích, jako byla: Brázda, Práce, Olympia, Mladá fronta pod.

Vycházely především knihy českých autorů, vydávané v mnohatisícových nákladech a v případě těch oblíbenějších zpravidla i několikrát. Situace se ovšem změnila po sametové revoluci, kdy došlo nejen ke změně společenského uspořádání, ale i ke změnám na knižním trhu. Tyto změny souvisely především s tím, že stát již neřídil jednotnou politiku knižního trhu a nezastřešoval všechna nakladatelství, ale vydávání knih se stalo výdělečnou činností, a tedy záleželo jen na samotné úvaze nakladatele, které knihy vydá.

V případě literatury zaměřující se na problematiku rybářství došlo na počátku 90. let k útlumu, který je ale vyrovnán již kolem roku 1995. Vycházely knihy zahraničních i českých autorů v množství větších či menších nakladatelství. Velmi

důležitou úlohu hrálo ve druhé polovině 90. let 20. století nakladatelství Agentura Fox v Novém městě nad Metují, které vydávalo především překladové knihy o rybářství. Začala se objevovat i nová témata, která reagovala na novou společenskou situaci – například knihy *Rybaříme v norských fjordech* z roku 1998.

Anotace

Jméno a příjmení: **Olga Knápková**

Název katedry: **Katedra bohemistiky**

Název fakulty: **Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci**

Název diplomové práce: **Vydávání volnočasové literatury v socialistickém Československu a po roce 1989 na příkladu knih o rybářství**

Vedoucí práce: **Mgr. Lenka Pořízková, Ph.D.**

Počet znaků: **92 689**

Počet příloh: **0**

Počet titulů použité literatury: **11 primární literatura, 91 sekundární literatura, 3 internetové zdroje**

Klíčová slova: **nakladatelství, knižní trh, kniha, rybaření, rybářství, volný čas, zájmová literatura**

Cílem bakalářské práce bylo ukázat, jak byl tráven volný čas v komunistickém Československu a jak se tyto způsoby trávení volného času odrážely na knižním trhu. Bylo vysvětleno, jakým způsobem byla ovlivněna knižní produkce, jaké knihy související se změnami v trávení volného času byly vydávány.

Pozornost byla zaměřena na knihy zabývající se tematikou rybářství jako jeden ze způsobů trávení volného času. Vzorek 91 knih, vydaných v době totalitního režimu, ale i po roce 1989 byl komparován po kvalitativní i kvantitativní stránce. Dále byla porovnána samotná témata knih, jejich zaměření, proměna grafické stránky, jazyk, poměr tuzemské a překladové literatury a v neposlední řadě i účel jejich vydání.

Dále práce zahrnuje komparaci situace v Československu v letech 1945–1989 se situací v 90. letech 20. století. Tato komparace zahrnuje popis struktury knižního trhu v tomto produktovém segmentu a proměnu státní strategie vydávání daného typu knih. Bylo objasněno, která nakladatelství se soustředila, na jaký typ ne-beletrie a v jakých edicích. Zohledněna byla i ta nakladatelství, která vydávala zájmové knihy jen příležitostně. Daná zjištění pak byla konfrontována s počátkem 90. let 20. století, kdy došlo během několika měsíců k prudkému nárůstu vydavatelské činnosti u nás.

Resumé

The bachelor thesis aimed to show how free time was spent in communist Czechoslovakia and how these ways of spending free time were reflected in the book market. It was explained how book production was affected, and what books related to changes in leisure time were published.

Attention was focused on fishing as one of the ways to spend free time. Based on information in the database of the National Library, information was collected on which books on this topic were published during the communist regime, which publishers published these books, etc.

The work also includes a comparison of the situation in Czechoslovakia in the years 1945-1989 with the situation in the 1990s. This comparison includes a description of the structure of the book market in this product segment and the change in the state strategy for publishing a given type of book. It was clarified which publishers focused on what type of non-fiction and in which editions. The findings were then confronted with the early 1990s when there was a sharp increase in publishing activity in our country within a few months. I tried to show a comparison on books about fishing. I collected 91 sample books, which I compared according to the period in which they were published. For the books themselves, I focused on changing the scope of publications, the graphic form of the book, the language, and topics.

Seznam primární literatury

ADÁMEK, Zdeněk a kol. *Rybářství ve volných vodách*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-008-0.

ANDRESKA, Jiří. *Čas hájení, čas lovu*. Vimperk: VIK, 1995. ISBN 80-85618-35-4.

ANDRESKA, Jiří: *Rybářství a jeho tradice*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1987.

BAILEY, John. *Sladkovodní rybářství*. Praha: Slovart, 1999. ISBN 80-7209-169-7.

ČERVENÝ, Jan, *Chov, sběr a výkrm hlemýždě zahradního*, Praha: Brázda 1950.

ČIHAŘ, Jiří: *O rybách a rybaření*, Praha: Práce 1983.

ČIHAŘ, Jiří: *Sladkovodní ryby*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1978.

DYK, Václav: *ABC rybáře*, Praha: Práce 1959.

DYK, Václav: *Naše rybářství: naučný slovník*, Praha: Práce 1949.

DYK, Václav: *Základy našeho rybářství*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1956.

ENENKL, Vladimír, MÜLLER, Gustav a MÍŠEK, Pavel. *Rybaříme v norských fjordech*. Brno: Mesek, 1998. ISBN 80-238-3481-9.

FIŠER, Jaroslav: *Rybářství v Československu*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1964.

HAJNA, Jaroslav, POHANKA, Dušan: *Rybářství na Blatensku*, Blatná: Městské muzeum 1989.

HANZAL, Jan: *Rybářská příručka*, Praha: Brázda 1952.

HAVELKA, Josef: *Cejn* (edice: Naše ryby), Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1967.

HAYES, Matthew. *Rybaříme s Mattem Hayesem*. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1999. ISBN 80-86248-05-4.

HEAPS, Ian. *Malá encyklopedie sportovního rybářství: Ryby, rybářská výzbroj a výstroj, techniky rybolovu*. Praha: Fortuna Print, 1995. ISBN 80-85873-17-6.

HEAPS, Ian. *Malá encyklopedie sportovního rybářství: Ryby, rybářská výzbroj a výstroj, techniky rybolovu*. Praha: Fortuna Print, 1995. ISBN 80-85873-17-6.

HOLČÍK, Juraj. *Sladkovodní ryby*, Praha: Olympia 1971.

HRABĚ, Sergej: *Klíč našich ryb*, Praha: Nakladatelství Československé Akademie 1953.

CHOUTKA, Miroslav, *Sport a společnost*, Praha: Olympia 1978.

Jak se loví na moři. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1998. Jak se loví. ISBN 80-86248-01-1.

Jak se loví sumec. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1998. Jak se loví. ISBN 80-901929-7-1.

Jak se stát rybářem. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1998. Jak se loví. ISBN 80-86248-00-3.

KAVALEC, Jiří: *Rybářské nářadí a sítě*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1967.

KLUWE-YORCK, Vincent a KOTYŠAN, Antonín. *Průvodce sportovního rybáře*. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1996. ISBN 80-901929-1-2.

KNOTEK, Kamil a BARUŠ, Vlastimil. *Jak chytit velkou rybu*. Brno: Rena, 1994.

KOLENDOWICZ, Jacek a ZALEWSKI, Tadeusz. *Sportovní rybaření: lov na položenou. Část I*. Český Těšín: FINIDR, 1998. ISBN 80-902022-3-3.

KOLENDOWICZ, Jacek a ZALEWSKI, Tadeusz. *Sportovní rybaření: lov na položenou. Část II*. Český Těšín: FINIDR, 1999. ISBN 80-902022-5-X.

KOLENDOWICZ, Jacek. *Rybářství: lov dravých ryb na přívlač*. Český Těšín: FINIDR, 1996. ISBN 80-902022-0-9.

KOMÍNEK, Alois: *Rybářské revíry c Severomoravském kraji*, Ostrava: Profil 1968.

KORTYŠAN, Antonín: *Jak na ryby (technika rybolovu a jiné praktické návody)*, Praha: Nakladatelství technické literatury 1991.

LUSK, Stanislav, BARUŠ, Vlastimil a VOSTRADOVSKÝ, Jiří. *Ryby v našich vodách*. Praha: Academia, 1992. Živou přírodou. ISBN 80-200-0231-6.

MADDOCKS, Kevin a CUNDIFF, Julian. *Úspěšné udice na kapry*. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1998. ISBN 80-901929-8-X.

MIHÁLIK, Jozef: *Sumec* (edice: Naše ryby), Praha Státní zemědělské nakladatelství 1968.

MIHÁLIK. Josef, REISER, František: *Naše ryby*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1986.

MIHÁLIK. Josef, REISER, František: *Naše ryby*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1988.

NOVÝ, Ivan: *Na rybářské stezce*, České Budějovice: Nakladatelství České Budějovice 1964.

PEŇÁZ, Milan: *Úhoř říční*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1987.

POHUNEK, Milan, ADÁMEK, František: *Rybářská příručka*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1964.

POHUNEK, Milan, DIBLÍKOVÁ, Milena: *Sportovní rybářství*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1972.

POHUNEK, Milan, DIBLÍKOVÁ, Milena: *Sportovní rybářství*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1974.

POHUNEK, Milan. *První lovy: jak jsem začal rybařit*. 1. vyd. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 1994. ISBN 80-901270-9-6.

POHUNEK, Milan. *Rybářský slovník*. Plzeň: Fraus, 1996. ISBN 80-85784-36-X.

POHUNEK, Milan: *První lovy*, Středočeské nakladatelství a knihkupectví 1974.

POHUNEK, Milan: *Sportovní rybaření*, Praha: Olympia 1971.

- POHUNEK, Milan: *Vody, ryby, rybáři*, Praha: Mladá fronta 1974.
- POHUNEK, Milan: *Vody, ryby, rybáři*, Praha: Mladá fronta 1984.
- RYS, Jan: *Rybáři snů a skutečnosti*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1985.
- ŘÍHA, Jaromír, ROUD, Valerián: *Rybářské minimum*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1966.
- ŘÍHA, Jaromír, ROUD, Valerián: *Rybářské minimum*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1972.
- ŘÍHA, Jaromír, ROUD, Valerián: *Rybářské minimum*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1975.
- ŘÍHA, Jaromír: *1000 + 1 rada pro rybáře*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1976.
- ŘÍHA, Jaromír: *1000 + 1 rada pro rybáře*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1978.
- ŘÍHA, Jaromír: *1000 + 1 rada pro rybáře*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1982.
- ŘÍHA, Jaromír: *1000 + 1 rada pro rybáře*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1990.
- ŘÍHA, Jaromír: *Lov ryb elektrinou*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1975.
- ŘÍHA, Jaromír: *Rybářský průvodce kraji Praha a České Budějovice*, Praha: Státní technické nakladatelství 1959.
- ŘÍHA, Jaromír: *Rybářský průvodce: Kraj Jihomoravský a Severomoravský*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1974.
- ŘÍHA, Jaromír: *Rybářský průvodce: Kraj středočeský a území hl. m. Prahy, jihočeský a západočeský*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1972.
- ŘÍHA, Jaromír: *Rybářský průvodce: Kraj Východočeský a Severočeský*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1971.

ŠIMEK, Zdeněk. *Kapitoly o chytání našich ryb: Příloha k rybářskému kalendáři 1949*. Praha: Jednota rybářů ČSR, 1948.

ŠIMEK, Zdeněk: *Malé sportovní rybářství*, Praha: Artia 1971.

ŠIMEK, Zdeněk: *Pod hladinou našich řek a rybníků*, Praha: Orbis 1955.

ŠIMEK, Zdeněk: *Rybářství na tekoucích vodách*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1954.

ŠIMEK, Zdeněk: *Rybářství na tekoucích vodách*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1959.

ŠIMEK, Zdeněk: *Ryby našich vod*, Praha: Orbis 1959.

ŠIMEK, Zdeněk: *Sportovní rybaření na přehradách*, Praha: Státní technické nakladatelství 1958.

ŠIMEK, Zdeněk: *Sportovní rybářství*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1967.

ŠIMEK, Zdeněk: *Z rybářova zápisníku*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1976.

ŠOREL, Václav a kol., *Plastikové modelářství*, Praha: Mladá fronta 1992.

ŠTEFÁČEK, Stanislav. *Rybářský průvodce po nádržích a rybnících*. Praha: Brázda, 1996. Naše hobby. ISBN 80-209-0259-7.

ŠTEFÁČEK, Stanislav. *Rybářský průvodce po tekoucích vodách*. Praha: Brázda, 1995. ISBN 80-209-0253-8.

ŠTOCHL, Sláva: *Dravci přejí: Sportovní lov a chov lososovitých ryb v československých vodách*, Praha: Orbis 1950.

ŠTOCHL, Sláva: *Dravci tůní: Sportovní lov a chov dravých ryb*, Praha: Orbis 1950.

ŠTOCHL, Sláva: *Dravci tůní: Sportovní lov a chov dravých ryb*, Praha: Orbis 1951.

ŠTOCHL, Sláva: *Dravci tůní: Sportovní lov a chov dravých ryb*, Praha: Orbis 1953.

TOWNLEY, Ken. *Návnady a nástrahy na kapry*. Nové Město nad Metují: Agentura Fox, 1999. ISBN 80-86248-06-2.

- UHLÍŘ, Jiří: *Rybářství v Třebíči*, Třebíč 1987.
- VELEK, Josef: *Rybář: rady a návody k plnění a získání odznaku odbornost Rybář*, Praha: Mladá fronta 1984.
- Velká obrazová encyklopedie rybaření*. Praha: Cesty, 1999. ISBN 80-242-0034-1.
- VITOUŠ, Pavel. *Malá encyklopedie sportu*. Praha: Mladá fronta, 1980. Malé encyklopedie (Mladá fronta).
- VODINSKÝ, Stanislav. *Chodíme na ryby*. Praha: Magnet-Press, 1993. ISBN 80-85434-71-7.
- VODINSKÝ, Stanislav. *Milión nadějí pro rybáře*. UNI-CON Publishers, 1992. Hobby: Edice šitých sešitů.
- VODINSKÝ, Stanislav: *Ryby našich vod*, Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1962.
- VODINSKÝ, Stanislav: *Ryby našich vod*, Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1965.
- VODINSKÝ, Stanislav: *Ryby našich vod*, Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1989.
- VOLF, František: *Přehled našich ryb*, Praha: Státní zemědělské nakladatelství 1968.
- WIEDERHOLZ, Ekkehard. *100 rybářských triků*. Vyd. 1. Praha: Littera Bohemica, 1996. ISBN 80-85916-08-8.
- WIEDERHOLZ, Ekkehard. *Ryby a jejich loviště: jak najít slibná loviště v tekoucích i stojatých vodách*. Praha: Litera Bohemica, 1998. ISBN 80-85916-17-7.
- WILSON, John. *Velká kniha rybaření*. Plzeň: Fraus, 1998. 338 s. ISBN 80-7238-027.

Seznam sekundární literatury

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 4., opr. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-469-2.

FIALOVÁ, Ludmila. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1996. Patriae. ISBN 80-204-0283-7.

GRUŠA, Jiří. *Cenzura a literární život mimo masmédiá V.Z.D.O.R. výstava nezávislé literatury v samizdatu a exilu 1948–1989*: Praha, leden–červen 1992, Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992.

HALADA, J., *Encyklopedie českých nakladatelství 1946-2006*. Praha: Libri 2007. ISBN 978-80-7277-165-3.

KUSÁK, Alexej. *Kultura a politika v Československu 1945-1956*. Praha: Torst, 1998. Malá řada kritického myšlení. ISBN 80-7215-055-3.

MIKOTA, Václav, *Kulturní dvouletka a knižní trh*, Praha: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 1946.

PAŽOUT, Jaroslav, ed. *Každodenní život v Československu 1945/48-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-35-5.

PŘIBÁŇ, Michal a kol., *Česká literární nakladatelství 1949-1989*, Praha: Academia 2014. ISBN 978-80-200-2407-7.

RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914–1992*. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-133-3.

SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 210 stran. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-3613-9.

ŠIMEČEK, Z., TRÁVNÍČEK, Z., *Knihy kupovati...dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia 2014. ISBN 978-80-200-2404-6.

Internetové zdroje

Kompetence ministerstva, Ústřední ediční rady, stejně jako další významné povinnosti a kompetence aktérů vydavatelského průmyslu byly stanoveny v zák. č. 94/1949 Sb., o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací. Zákony pro lidi [online]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-94>.

Zákon č. 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafických podniků. Zákony pro lidi [online]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-123>.

Zdroje pro praktickou část: katalogy Národní knihovny: Národní knihovna [online]. Dostupné z WWW: <https://aleph.nkp.cz/F/>.